

rum in peius collabentium, ipso se lapsu firman-
tium in præceptis. Si vnus naturæ corruptionem
ita nos corruptissimæ naturæ senio iam peccandi con-
tractæ? tot, scilicet, quot mores, quot impro-
bas voluntates habemus: Tot corruptas naturas
patimur, quot libidines; non alieno perditas sce-
lere, sed proprio; tot fomites peccandi. Non
omnem calumniam ferat originis peccatum;
sed consilij, & voti nostri. Opponamus potius
vni naturæ, natali culpa infectæ, aliam sanctita-
te, iulvitiæque consecratam, consuetudinem virtu-
tis, fomitem ad bonum. Extendendum est corde
affectus pessimos, &

Vigilandum in armis pectorum fidelium,

Omnemque nostri portionem corporis,

Quæ capta fæde seruiat libidini,

Domi coacti liberandam viribus.

Conseruendo ipsam seruitutem placidam facit,
faciet libertatem. Amat sua falco vulnera, & re-
petit: recurrit ad asues tenebras, & cui patens
& liberum celum erat, & Sol, in sua pertica
deses torpet, cæcus sidet. Assuescamus repugna-
te, assuescamus vincere, assuescamus felices
esse: ipsam adhuc obsoletam mos felici-
tatem animi, tranquillitatem
cordis, concordiam
affectuum.

* * *

PROÆRE

PROÆRESIS II.

De ingenio amoris.

Nunc seorsim dispiciamus singulos. Regius *Cap. 16.*
Amor antecedit: antecedit quidem, vt au-
rum inter metalla, ignis inter elementa, Sol in-
ter lumina. Prænoscedendum non nihil est artifi-
ciosissimæ naturæ ante usum præmonstrandum.
Subtilissima res amor est, ingeniosissima: ex his
quæ inexperi non discunt, experti non dicunt,
neutri satis sciunt. Sequar plures, qui, aut inex-
perti, aut ignari, (plerosque opinor,) scripserunt
nihilominus. Vsurpabo ex Platonis nonnulla.
Pro præmio adiciam in collectam meum assera.
Concurramus omnes, quod nemo peruenit. Ne-
mo suo taxauit pretio illud ingenium vitæ, in-
strumentum commutandi naturas, proplatti-
cen compaginandi corda, machinam commit-
tendi animos, artificium vnitatis, glutinum or-
bis, illecebram Dei; cui interim monstrabo vni
quadrate, vnum decere. Ad diuinam dumtaxat
formam amor fabricatus est pro mensura, vt mi-
reris, immensi. Velat tessera tesserae cohaeret; ita
amor tantummodo diuinis consentit: quiescit
ibi, aliis inæqualis rebus, id est, maior, solum
Deo, & se minor.

Non inuido corde, non illiberali dextera sum-
mus naturæ Pater rebus prouidit; nec contentus
præsenti largitione essentia, appendit spem.

V 5

Fortalte

Fortasse aliquibus plus dedit in eo, quod possunt esse, quam quod sunt. Adiecit multum supra naturæ donum: non nudam exposuit, sed cum dote sua, cum spe nutritio commendauit amori. Omnia bona fecit, meliora vult. Cuique suæ coniummationis proxenetam aliquam, sui sollicitatorem boni, & velut pædagogum, atque euitodem ingenij, amorem, tanquam sub præcordia, & medullas, intimissimis, & arcanis collegauit neruis. Elementis impetum dedit, quem inclinationem naturæ dicimus. Ille amor verè cæcus & insensibilis, licet ignobilior omnium, ferruminat orbem, & opere signino consolidat. Omnis Vniuersi ordo isto coheret bitumine; hac omnis stat compago iunctura; hoc obstringitur nodo. Omnis mundi architectura amore constat: omnis naturæ œconomia ab illo est: per illum quodque suo stat ordine, aut querit: superiora pronident inferioribus, inferiora conuertuntur ad superiora. Deinde sentientibus impetum largitur appetitum, iam oculatum & vigilem tutorem. Scilicet pro dignitate cuique talentum amatorum tribuit. Atqui intellectuales naturas sibi caras, & pretiosas, excellentius, ingeniosiusque procurauit, vt quæ sint è clarissimo, & vt sic dixerim, senatorio ordine. Ista donauit amore præstantissimi ingenij: liberalissimè prouidit: non tantum dedit perficere naturam; sed velut eligere. Illis, quas non exornauit ratio, dumtaxat indulisit suam absoluere, & velut comere substantiam, intra suas classis angustias, &

plebeium

plebeium ordinem. Ampliauit tamen præditis mente priuilegium. Inuenit artificio amoris optionem naturæ, non tantum exornationem. Nulla istis forma sub claustris: nullum cum exceptione decus. Peruadere omnes naturas valent, transcendere vniuersas dedit esse, quod velint, cum dederit velle. Amoris ingenio in diuersa abeunt, & stupendo transitu comment sine via aliò. Non solum ista amor perficit; sed iam transmutat: non solum facit esse meliores; sed iam alias. Transit amans mira naturæ subtilitate in amatum. Potes per omnem ambitum orbis iacere inuidos oculos, & ad gustum in eam rerum classem adscribi, quæ placeat magis. Nec exceptus diuinus ordo est: in ea vertetis, quæ voles, inopina metamorphosi transcendens. Orpheus clauicularium amorem fecit: habet clauis, quibus pectus vniui pandit amantis, vt è se exeat; & alterius recludit, vt illuc domicilium transferat.

Eia age, veni, assurge, veni, non in eminens *Cap. 18.*
aliquod, non in verticem edissimissimi montis alicuius Olympi; sed extra omnes anni, & Solis semitas, extra sydera, in magnam illam speculam non entium, & immanem vastitatem, vbi nihilum solitarium spatiat. Finge tibi inter eas iacere umbras cum spe solùm & potentia videnti lucem, municipioque fungendi mundano: iam iam sub valuis Vniuersi optionem tibi datam maxima benignitate ianuarij, eam subire naturam, quam velles, & sub eo habitu, quem mal-

les

les intrare mundum, & agere personam. Audi magistrum huius magnæ licentæ amicè alloquentem ita: Age, dilata oculos, pone inuidiam, bono animo sis, in republicam coaptaris mûdanam. Hæc indulgentia mea cumulata in te est, & largissimè profunditur. Alias res adstringo, & suum cuique designo gradû, in vnam compello naturâ: liberum tamen permitto tibi in eum conscribi ordinem, quem voles. Vide omnes, nulli inuideas: fies, quod legeris. Ecce seruirem gregem, elementa, faxa, metalla: ecce vulgus viuentium, herbas, fructices, arbores: ecce sententium plebem, reptilia, quadrupedes, natantia, volucres: ecce equestrem ordinem, homines: ecce senatorium, mentes: ecce meum augustum solium. In nullam te vrgebo classè sine consilio & sententia tua: in eam te admittam, quam præoptes. Numquid tam abiecti animi, tam pessimum caput fores, vt eligeres glebam esse, aut flatum, aut rupem, aut vnum, aut pecudem, contempsis superioribus, & diuinis ordinibus? Puto potiùs, relictis splendidibus metallis in vulva terræ, pellucens vnionibus in Erythræo litore, frondosis arboribus in paradisi, armentis in campis, imò & hominibus in foro, Angelis in Cælo, solam inuideres Diuinitatem, & electione diuini consortij Deus fieri ante omnia clamares. Nunc tibi similis accidit indulgentia: quod tunc eligeres, tantumdem potes modò: natura sub votum venit: fies id, quod ama-ueris: amor faber tui erit: id te faciet, in quod tendat.

tendat. Amas aurum, gemmas, equos, & quæcumque alunt cupiditatem, quibus gliscit voluptas, quibus tumet superbia: non surgit dignitas tua extra vulgus entium, non honorificentius faxis, non sapientius brutis. Inepties, si tempus tibi interdixerit eligendi iura, quod opportunum sit: si quod faceres, cum non posses, nolis modò, cum possis. Explica lumina tua: effunde obtutum per immensa Diuinitatis spatia: vide, si est, quod concupiscas. Cur per valles, & feces rerum demittis oculos, & inuides? Quin, si aliqua tibi ex iis placet, ibi eadem reperies limpida, inturbida, innoxia, sine sua face, sine fetore. Deus omnia est. Sublimi & innocenti modo claudit, quidquid lenocinari corda pollet: omnis formarum pulchritudo ibi præsentatur; velut qui in speculo rotundo aciem occupatet, omnia expiate videret, & basiliscum cum innocentia, & mortuum canem sine graueolentia, & aridum sine adustione ignem.

At, abutimur arte ista eleuandi essentiam: in *Cap. 19.* rerum detrudimur amore infra res ipsas: quo possumus plus esse, minus ingenio exaltandi sumus; imò nihil: resoluimur: post infimum non restat. Argute Guigo ait: Qui aliquo fruimur, ei necesse est per amorem subdatur. Tu autè fructus infimis: ergo infra infima trusus es, vbi locus non est. Atrollamus nos, & pretiosiores homine sumus; excellentiorem mortali vultum erigamus; honorabiliorem humana referamus specie, non turpiorem. Apposuit idem dillerit: Si
 imago

imago stercoris ex auro fiat, melior est vtiq̄ue substantialiter, quàm imaginaliter: si autem Angeli imago auro imprimatur, imaginaliter erit melior, quàm substantialiter. Ergo animus à se effusus, & per corporis expectoratus sensus, incorporalia intendens, à meliori, à perfecto in peius labitur, & quanto concitatus, quanto vehementius, eò deterior, & malignior vult: si tamen super se emergat, & assultet in edita, Dei complexu diuinus euadit, & efficitur, si Guignonem audimus, formaliter, si dici fas est, Deus; licet substantialiter sit anima. Estimemus esse humanum, & rationis optimam materiam excellentissimo artificio deputemus, ne tetra deformemus imagine: materiam potius superet opus. Diuina Diuinitatis similitudine. Aurum à figura nomen capit, metallum humano vultu consistens, homo dicitur: ita Deus, cui diuina amando similitudo imprimitur. Qui speculum intuetur in vitro, faciem pingit, quam mittit: aspectus est penicillum; color, ars: ita amans illius, quod intuetur, bonum, statim effigiatur facie: id sit, quod respicit, vt speculum, quod respicitur. Hoc distat inter mentem, & voluntatem: mens trahit ad se res, & ad suum gradum eleuat, materialia ad delicatissimam tenuat spiritus substantiam: voluntas sequitur res, ad eandem tingitur vultum, vt cera sub sigillo facit, pro impressione captat figuram. Si signaculi effigies sit serpens, leo, arbor, eandem cera subit: si homo, aut Diuus aliquis, ipsa honoratur. Pulcher eris, si ames pulchrum;

Chrum; bonum dico & honestum: si turpe, & vile; turpis, vilis. Speculum talem faciem reddit, qualem accipit.

Ceterùm, amoris causa non est repetitio illius, à quo auulsi sumus, vt putauit Aristophanes *Cap. 20.* Platonius, qui fractum fabulatur hominem, alterius sui medietatis cupidum, & petiturum à Vulcano noua resui conflatione: non enim amoris officium est redintegratio; sed vno: nec ista quomodolibet, non vnitio, sed vnitas. Fit ex amantibus, non quid integrum; sed quid vnum. Diminutè de amore cogitauit, cum amantem putauit dimidium amati: est totum, est idem, non vnitum, vnum. Proclus in theologica elementatione ait: Omne vnitum alterum est à per se, & vno. Itaque singula potius, quam geminum & bicorporem hominem liceat commentari: putarem exornata corpora binis animabus, que memores nunc societatis veteris vnà diuersari vellent.

Verùm, Aristophani permittamus suam charitatis originem, & totum esse sacramentum amoris in id reduci, vnde fuimus adhuc & diuinum ista exigit fabella amorem. Te potes presumere quamquam indiuisibilis partem, liceat sic loqui: increata participatio naturæ creata est. A Deo existis, & exististi; raducitor in originem tuam, in totum. Sectæ aliquorum vermiculorum portuiculae quarritant se, vt vniantur: totus Dei es, totum Deus est; vnire illi. Tua essentia, antequàm esses, vbi erat? Quidquid eius erat, quatenus

quatenus futurum erat, in Deo erat. Ibi nobilissimum tui exemplar. Omnia in Deo sunt, & tu inter omnia. Age, repete id, unde produisti, ubi fuisti. Deus, & totum est, & pars, ait diuinus Dionysius. Primum pulchrum genitor noster est, prima pulchritudo mater, prima sapientia obstetrix, prima potentia patria. Illic repedemus: & istis saltem plausibilibus vocibus appetamus originem. Patriæ etiam sumus placet. Huc, huc anhelat rerum totalis & inconsultus amor, ne consilium nostrum impetu ineptius sit.

Cap. 22.

Omnes rerum amatores, & primogeniti nature appetitus aspirant quid Dei, aspirant bonum in imagine Numen adorant, Numen amant, Numé querunt. Quemadmodum contéti iconibus absentes fallunt presentiam: ita natura incapax cum omni familia sua frui viuendo, & præseti bonitatis archetypo, se aliquo boni simulacro solatur, quod sit totius essentia condimentum. Sapor vitæ, suauitas nature, quædam imago est Dei, rudis species boni, quod plusquam se diligit. Dum querit bene esse, quædam beatitudinis, & Dei statuum colit, & amat: eligit non esse, si non bene sit. Omnis essentia rerum, quatenus essentia est, in se inquieta actione aliqua citatur, & per actionem procedit. Quid: Ad bonum, & statuum Dei colendam. Non querit ista inquisitione, non negotiatur esse. Iam est, & est, antequam affectet. Gratus, & sine pretio voti fulmus. Non appetit magis esse, non appetit aliud esse, si deterius. Impetus nature, et si inconsultus sit, non est stultus.

stultus. Essentia nec magis, nec minùs capit, neque permutare speciem ita vult, vt à Diomede aliquo fallatur. Non itaque appetit, quod iam est; sed, quòd id, quod est, bene sit, aut melius. Quid est hoc, quàm affectare bonum, splendorem Dei, quo natura conditur: Illam boni affectionem etiam in pessimis videmus. Pluris faciunt quædam boni speciem, quàm substantiam suam. Iste impetus nature adhuc sine consilio monet nos amandum Deum plusquam nos. Vita incunda est cum usu honorum, cum spe tolerabilis, sine usu molesta, sine spe impatientissima sui. Sibi ipsis, aut vouent fata, aut concedunt, qui oppressi malis, omni melioris fortis expectatione sunt deiecti: oderunt vitam & essentiam, quam bene esse non sperant. Cruore proprio multi se attaminarunt, ne absque bono viuerent. Igitur se propter bonum amant, & bonum plus quàm se. Aquæ, qua parte labuntur, contrahunt saporem aliquem, aut qualitatem venarum: ita omnes nature non nihil sapiunt, unde fluxerunt. Amando fecit omnia Deus. Phœrcides addit, transformatus in amorem. Ita omnia succum amoris combibunt, inclinationes proprias, appetitus, impetus suos: mille modis presentia aqua ductum, quo à nihilo in esse sunt transfusa. Porro amor etiam sapit suam originem: bonitas Dei est: illuc se reducit, & quantum potest, propinquat. A bono procedit, & peregrinatus in rebus ad bonum accedit, patriæ suæ memor, & amantissimus.

X

Subti

Cap. 23.

Subtilius naturam amoris contemplerur. Totam compositam & quadrantem Deo inuenimus: nulli alij rei aptius, nulli decentius, nulli fructuosius coherere; imò cæteris perditè, turpiter, inæqualiter. Quid infelicius, quàm amator, & non Dei? Amor est quidam sui exitus, quædam à se peregrinatio, cum quodam spontaneo interitu. Voluntaria mors est, & quoddam sine necessitate fatum. A se abest, qui amat: etenim de se cogitat nihil; prouidet nihil: & cum non cogitet de se, nec in se; neque secum cogitabit. Subinde nec in se mens operatur, nec omnino intra se. Præcipuum animi opus, cogitare est: quare nec in se est, si opere in se caret. Appendix essentia, opus est, quid vicinum & coherens. Nihil, nisi coram, agit: nihil, ubi nihil habet, aliquid efficit: nec, dum uiuit, est ibi, ubi omnino otiosus est. Vita operatione alicui; negotiosa est, sine opera non est: igitur, si amans nec est, nec operatur in se, non uiuet in se. Vita operationem, operatio essentiam sequitur: igitur, si in se non uiuit amans, mortuus est. Morti propterea exæquauit Salomon amorem, cui funalia, & tædæ, & lampades ritu feralia sunt; sed inextinguibiles. Sua pyra funesta est. Flammas amoris puta spectare ad cæremonias funeris. Religiosè procuratur ignibus animus extinctus.

Cap. 24.

Dices: Quid ergo commendauimus amorem, cuius laus, finis est; cuius opus, mors? Istud est arcanum ingeniosi affectus, mori cum seriore, perire cum lucro uitæ: si amare scias,

fi

si ames, inquam, Deum, ista est amandi ars. Eleganter Dionysius Lerinensis ait:

Mors pretiosa Deo propria est, cum casa uoluntatis,

Et Christi in puro pectore uiuit amor.

Prudentissime, & pretiosè phœnix ibi moritur, ubi scit posse resurgere uiuacior. Callidè moriendum est amorè tuo, ubi resurgendum alieno. Phœnix è suo cinere rediuuus exit: ita amans ex amato resurgit. Cinis amantis, amatus est: in hunc desinit, in hunc vorax illum amoris flamma resoluit. Quod restat ex amante, amatus est. Amans item holocausto perit, cuius etiam cineres iussit Moyses rursus cremari: nam & amatus, purissimus amantis cinis, suos quoque patitur redamans rogos. Alimenta utriusque pyræ pretiosissima sunt & aromatica; sunt bona & virtutes amantium, quæ procul sui specimen vibrant.

Pretiosa itaque & felix mors amantis; bono *Cap. 25.*
quinque perit: nam & ultro, & victurus, & dupliciter victurus, si feliciter, si scitè amet: nam, licet moriatur semel, bis resurgit gemina fructurus uita. Superat sortem usura amoris. Phœnix iste affectuum salubriter mortiferus, uiuacior ex ipso interitu, felicior est, quàm ales. Iste perit parem repetiturus uitam: amans etiam suo incendio; sed auariùs perit: non parem solum, sed duplicem resumpturus uitam, restaurat propriam, lucratur alienam. Istud amoris priuilegium est, si scitè ametur, (repetam hoc sapius)

X 2 alioqui

alioqui æquale periculum amoris imprudentis est. Animus enim amantis, si non suscipiatur ab amato, nusquam est: etenim non in se; non alibi: nam, si alibi, in amato esset: non est in hoc ergo nullibi. Vita itaque amantis in responsione amati est. Redamans suscitatur amantem. Vivit, qui amat; quatenus invenit, qui redamnet: igitur vivet, hoc est reuiuifcet dumtaxat amans, quatenus redamaturum amat; alioqui iacet mortuus, cadaver in se, & alibi non vivens. Vbi igitur non periclitabitur amor, nisi in Deo? Cum tibi mortuus, reuenteris in cinerem; resoluteris in illum vermem de sola pura terra, intemerata Virgine, procreatum, vt Theophridus ait, qui tua interna depascatur, rediuuius ex illo. Si amentur insensibilia, terrena, ista pretiosa sterco- ra, aurum, opes, ambitio; iam non tantum periculum amoris est, est calamitas: cum incapacia amandi sint, suos amatores exanimis relinquent. Nemo magis prodigus, quam auatus: rem omnium pretiosissimam, animum, sine pretio dat, gratis, imò temerè; cum amet, quæ non possunt amare: imò, licet possint, si tamen & possint non amare; iam hic, si non certa mors, certum periculum est mortis. Igitur, quodcumque ametur, nisi Deus; aut damnum, aut discrimen est.

Cap. 26.

Quoniam sibi moritur amans, alij, aut alibi, si vivit, victurus est. Alienam, si aliena dici potest, nimirum, amati vitam agit. Fatetur hoc quidam amator:

Vbi

Vbi sum, ibi non sum: ubi non sum, ibi est animus.

Etenim, cum respondent sibi amantes, ille in isto, iste in illo, commutatis spiritibus, viuunt; alter alteri, vterque vtrique traditur, vterque ab vtroque accipitur. Quæres, quomodo accipere amans amantem possit: nam tradere, & sui obliuisci, facilius putabis, quam semel traditum, & mancipatum possidere quidquam: qui enim se non tenet, alium tenere non poterit. Seruus, qui suus non est, nihil suum habet. Ista subtilitas est amoris: seruitutem ingenuam facit, facit locupletem, dominantem. Omnia, quæ horribilia audis, seruire, mori, expiata, & sancta nomina in amore sunt, sine damno; imò sunt cum lucro. In primis, si amans seruus dicitur, & est nullus magis; id quidem ita est: sed seruus est liber. Si captiuus dicitur, est quidem: sed ingenuus captiuus, scilicet, ex libera nascitur: conditionem maternam sequitur proles. Nihil liberius voluntate genitricis amoris: idè & ingenuus ipse. Quid, si captiuus sit, quia sponte se tradidit? Libertate sua talis est. Ista maior gloria, quòd liber sequire velit. Est dominus, etiamsi alienus: & quamuis sui iuris non sit, se possidet, & possidet alium. Neuter amantium sui est: sed, quia suus non est, se habet, & alterum vterque habet. Quisque se possidet, non in se, sed in altero. Hic in se possidetur; sed in illo se possidet: ille in se possidetur; sed in hoc se possidet. Dum amas te amantem, perderis in

te, reperiris in alio, qui de te, non de se cogitat: sic per te, & à te amittis restitueris in altero, qui te seruat, dum se perdit. Hoc idem alteri continget tecum. Adhuc restat miraculum. Postquam à te perditus redimeris ab amico amato à te, & amante tui, per hunc ipsum te possides. Tum, si per hunc medium te possides, prius hunc possidebis, quam te: quare proximior illi, quam tibi eris: nec enim ad te accedis, nisi per illum. Hoc iacet maximum discrimen inter amorem, & alios tyrannos; inter charitatem, & vim; inter dilectionem, & imperium; inter beneuolentiam, & Martem: Dux, Rex, Imperator, tyrannus per se alios possident; sed amans per alium se possidet. O nouum captiuitatis ritum, esse dominum triumphatoris sui! ô inauditum mancipij genus, esse Regem sui heri! Vnusquisque amantium longinquior à se est, quam ab altero; vicinior alteri, quam sibi. Quid mirum, si in se non sit, sed in alio; mortuus sibi, rediuuius alij. Vna mors in amore est: sed duæ resurrectiones. Ita diuinus amans, (Dei, inquam,) Paulus, vnicam sibi mortem fatetur, duas vitas: vnã Christi amati; alteram suam: vitam Christi in se, cum sibi, Christi amore sauciatus, mortuus fuisset; sed suam in Christo. Vixisse se dicit: sed iam non se, vtique in se; sed vixisse in se Christum. At, cum dixisset, non tantum in se vixisse Christum, sed etiam se vixisse; putandum est, in Christo, non in se. Ritu enim amantium viuebat; sed extra se: & iam non

non ipse viuebat, nimitum, in se; sed viuebat in se Christus, suæ vitæ felicissimus Vicarius. Quare & ipse Paulus, qui viuebat in Christo, rursus in se reuiuifcebat per Christum in se viuentem. Semel in se mortuus, bis resuscitatus, dum in Christo viuebat sine se, & dum per Christum in se viuebat. Semel sui egenus, bis locuples, dum Christum possidebat, & se per Christum.

Amans itaque, dum se negligit, in se perit, & *Cap. 27.* perditur: resurgit tamen, & inuenitur, primum in amato, dum nihil, nisi de illo, cogitat: secundo suscitatur, dum noscit ab amato amari, & in eo viuere. Aduoca, quæso, testes laudatissimos: adige integerrimos arbitros, & iustos assigna rerum taxatores, qui æstiment iacturam tui, cum te, & Deum perdis; si ames, & non Deum. Quanti Deus sit habendus, etiam qui offendunt, docebunt. Quanti te debeas habere, roga superbos, pessimos licet sui arbitros, se non virtute, non animo æstimantes, sed vilissima sui parte. Ex his iacturam tui, & Dei æstima. At, si amas Deum, quantum lucri erit, quod te dederis, accipias Deum, & te? quod tibi motiaris, reuiuifcas Deo, & tibi? quod te amiferis, redimaris in Deo, restaureris in se: Proh felicitatem felicissimam! tuam vitam commutare pro diuina, & recuperare tuam! O pretiosam amoris, & iustorum mortem, qua emittitur diuina vita, & reparatur humana! ô ratam rescissi contractus legem! ô gratuitam commutatio-

nem, quoddam dederis, accipere Deum, & te!
Qui verò creaturas & facies istas purpuratas re-
 tum amat, Glauci, & Diomedis representat con-
 tractum, pro aureis ferrea suscipit. Minus te
 est, quiddam amas è terra, aut sub terram na-
 tum. Licet omne auri pondus, quod Lydium
 fatigauit solum, possideres, aurum pro ferro
 accipis. Dixi, accipis: mentior; non te commu-
 tas, sed tradis: das non recuperaturus, das
 non redditurus, non compensaturus. Egeus
 manes hoc amore: nam, postquam te dederis,
 nunquam restitueris; & cum omnia tibi vide-
 beris possidere, pauperimus sine omnibus, &
 sine te manebis. **Quis** egentior quam sui? Adhuc
 alienus manebis sine alieno, & sine proprio. Sine
 corde sunt ista, quæ amas; & suæ naturæ neces-
 sitate immisericordia. Te desinent perire, nec
 animum tibi tuum redamatione conferent. In-
 iustissima te accipiet, non te tibi restituent:
 nihil pro te reddent: peribis sine remedio, ser-
 uibis sine redemptione. Infaustus & feralis iste
 amor rerum, aut hominum. O error mortali-
 um, qui diuitias possessuri amant, à quibus
 clanculum capiuntur, dum capere palam la-
 borant! Se perdunt, dum illas possidere cu-
 piunt: perdunt & illas, licet obtineant: inde
 dolent, inde egeni semper. **Qui** se non habet,
 per quem alia habiturus est, neque alia habe-
 bit. **Qui** cupit possidere alia, curet, ne alia ipsum
 possideant: & possidebunt, si amet possidere.
 Solutus, & alterius simul, & sui ipsius (vt egregie
 est

est dictum) esse potest, qui soli se illi dedit, qui
 idè solus est omnium, quia solus est omnia.
 Errant, errant mortales: consequi opum domi-
 nium non valent. Irritis votis franguntur: sed &
 istud tolerabile malum, nisi contrariis. Ab ipsis
 possidentur rebus, quæ dominantur dominatu-
 ris, & voce vulgi dominis. **Qui** heri fururi erant,
 mancipia sunt: nequeunt redimi, hoc est, re-
 damari. Amor amati est amantis redemptio, &
 vita: amor tuus, quoddam auctoramentum est
 seruitutis tuæ: amor dilecti, chirographum li-
 bertatis tuæ. Ita, qui amat se amaturum, seruus
 fit à se, & statim libertus ab altero: tradit se
 mox dominaturus. **Qui** amat non amaturum;
 sine spe bona interit, & seruit: qui amat infide-
 liter, aut contingenter amaturum, vitæ, & liber-
 tatis discrimen lubet.

Itaque amandus est solum, qui certissime
 amet. Tunc fit amantium illa pretiosissima
 mors; duplici, nimirum, æquiualens vitæ: mors,
 quam exornat geminus spiritus: mors secun-
 da: fatum fertilissimum, in bina germina erum-
 pens. Tunc etiam celebratur ille cordis contra-
 ctus, sine partium iniuria, quo alter alterum
 reddit, & accipit; firmissimus, & super omnes
 ritus commercij ritus; animarum, scilicet, &
 voluntatum: amor enim proxeneta est cordium,
 trapezita animorum, tabellarius cupiditatum.
 Huic æternum ex se fœdus amoris est, & nodus
 Gordij nexibus arctior; contractus nunquam
 rescindendus, nec pœnitendus. Pacta dissolui
 est

Cap. 28.

alia possunt, quoniam eadem voluntate, qua fiunt, resolventur: istud idcirco fit, quod alia commutent paciscentes, non voluntatem, qua commutant: in amoris autem contractu eadem voluntas materia est contractus. Voluntas alienatur, voluntas traditur, iam non sui domina, ipsum penitendi ius amittit, alienum sequitur arbitrium. Non refert, quo contractus dissoluatur; non manet contrahendi voluntas; & nullum sine voluntate propria, aut dissolui, aut fieri pactum potest. Fortasse idcirco Plato nodum istum amoris fortissimum censuit. Qui aliquem cupiditate capit, fortius arripit, quam maxima violentia; implicatius constringit, quam rebus; securius ligat, quam catenis ferreis: non enim externè vim immittit; sed intus vrget: atque ipse vincetus non vult solui; potius se liganti insinuat, atque colligat. Sed, licet iste nexus indissolubilis sit, secabilis est. Gladius Alexandri illufit etiã nodum Gordij: licet enim huic amoris contractui ius rescindendi absit, potest iuri suo abesse securitas; potest alicuius iniuria frustrari, si redãmans lassetur: tum, si amor utroque sustentet, & suo constringat iure, violenta fati falx secabit: potest amatus cessare inuitus ab amore tui: potest ipse perire, licet in ipso amor non periret. Solum, si pactum istud cum Deo contrahas, iustissimum & securum est, cuius nec amor perire potest, nec ipse. Nequit leuiter voluntatem mutare, nec mutari: nulla penitentia illum subit amandi bonos, amantes ipsum dico:

dico: nec mors, nec fortuna, quæ pessimè de amicitia meretur, inuadent. Quis igitur nos separabit à charitate Dei, voluntate fidelissimi, substantia firmissimi, vtraque æterni?

Sed demus homines fideles, demus æternos. *Cap. 29*
 Ipsum dumtaxat æstimemus contractum lucris suis, & genere. Pro socio puto etiam; nec simplex, nec nominatus est contractus amoris: permutationem credo, & societatem. Communio dispendiorum, & lucrorum inter amantes intercedit. Vndique quaestuosus est, si cum Deo celebremus. Si spectes commutationem, quid lucrosius, quam Deum pro te accipere? Si societatem, quid fortunatius, quam participem diuinorum esse, & quibus Deus natura fungitur, tu charitate fruaris? Quam felix ista leges gaudij! At, qui cum homine fedus istud amatorum icit, ad multa se parat detrimenta. Viderit, an possit ferre, si gemino latere inuadatur à fortuna, suo, & alieno, duplicia laturus vulnera. Iras, quas in vnumquemque exercet, & partem inuidiæ nostræ tolerare nequimus: quomodo sustentabimus alienum etiam odium? Respice locupletissimam supellecilem malorum duplo excedentium bonis: horum enim ætarium minus est, ne insuper infimas alienam quoque portionem, tua iam tædio vexatus. Quotquot tulerit amicus, tibi ferendum est, alienis malis dolendum, qui decoquis patientiam tuis. In Deo dumtaxat ista societas sine periculo est, cum quaestus est, vltra excessum fortis. Lucrum securum erit.

erit, & vitæ maximæ, detrimentum nullum.

Cap. 30.

Sed, vt alia amoris lucra præteream, illas referam vitas, cum ex vno interitu duas amor tepcit vitas. Maximus amantium questus est, quod singuli duplicentur. Ex vno fit geminus quisque; semel in alio; iterum in se per alium. Nolo hinc rursus commemorare luctum tuum, sed amari. Non solum amandus est, à quo resurgere possis; sed, qui dignus est, vt resurgat. Dum amas amantem, te ipsum viuificas amantem, & bino animas spiritu, tuo donato, suo reddito. Ama dignum, qui sapius viuat: tacita enim extensio essentia, amor est. Duplicat, quos suis extinguit flammis. Hæc vis charitatis, singulos binos reddere. Amor tuus amantem tui geminat. Non igitur temere ponendus vbique amor est; sed cum delectu, vt tantam cum consilio fortunes tui pectoris gratiam. Non amare, aut amare non præstantissimum, scelus est. Supernacua manebit virtus amoris fructuosissima. Itaque eligendum est amori omnium præstantissimam rem, ait Venantius:

Veluti flores doctæ sequestrat apis.

Auarus mallet duplicare aureum nummum, quam æreum. Quid putas omnibus pretiosius, nisi auctorem? Si quid magni potes, in Deo experire. Pulcherrima essentia dilateur; & vnus, quoad fiesi potest, multiplicetur rara amoris arte. Plures create pulchritudines sunt, vna solum increata. Hanc potius extedere cupias: quam in te, si fas est dicere, geminabis, dum viues in Deo,

Deo, & Deus in te. Quid magis existentia dignum, quam is, per quem cuncta existunt. Quid magis meretur esse, quam is, per quem omnia sunt? Fac, vt is omni existat modo, & in te existat. Fac, vt æternus deuo in te sit, dum ames; nec tam ingratus, nec tam perditus eris, vt si Deum donare vita posses, reculares. In Deo eras, etiam cum non eras; sit Deus in te, etiam si in te sit sine te: istud ad gratitudinem sit, vt illud ad securitatem tui. Res secuta est amor Dei: nequis ibi perdit nequis non esse tui: nequis non te inuenire. Qui amat, cum se det alteri, se amittit. Hoc est privilegium se donantis Deo, id est, cupientis, posse esse sui, & alterius: se dar illi, qui est omnia; vbi, cum omnia ibi inuenit, se ipsum quoque inuenit, & in eo est, cuius est etiam, si non amauerit. In Deo non te perderes, si amares Deum. Nunc tam securus es perdendo te, amando illum, vt duplici te inuenias via, & quia ab illo amaris, & quia ab illo es, & in eo propterea es: & tanto te ipso excellentior, quanto Deus præstantior te.

Adiice alium amandi titulum, amari à Deo, Cap. 31. & à nemine magis. Vnius charitas manceps alterius est. Nihil magis gregæ quam amor, omnium rerum patientissimus, nisi solitudinis. Societate gaudet, & extorquet consortem. Homicida est, qui amantem suum non amat, cum pro se mortuum non suscitaret, cum possit. Quodam natura iure edicitur amare amantem. Omnes propendimus libenter in propria, nostri quoque prosipi

prospicimus. Amans iam ad res expectat amati, & in censu suo scribitur. Curam, & voluntatem exigit proprietatis titulus. Placent sua cuique: quare nihil magis amandum, quam amantem: nam nihil magis nostrum. Amans aufert se à se, furatur se, vt tradatur amato, qui amantis herus fit arctissimo charitatis iure, & auctoramento. Si vrgemus ista, nihil magis nostrum, quam is, cuius omnes sumus sei, Deus. Quare? Quoniam amat nos. Hòcne titulo noster? Imò, quia nemo magis nos amet, valde noster, & nihil magis nostrum: quanto enim plus aliquis diligit, plus amantis est. Itaque, qui nos super omnes amat, super omnes noster est; hoc saltem titulo super omnes diligendus. In plurimis simillimus est amor igni; dissidet in cursu, & via: tamen caelestis res, impetum deorum vehementius agit, libenter descendit. Charitas parentum maior in filios venit, quam à liberis refertur: benevolentior liberalis animus confert munus, quam ab accipientem memoratur & redditur. Maiori amor Dei alueo in creatas res defluit, quam ab ipsis refluit. Saxum ex editiori ruet concitatus. Quò à distantiori cadit, violentius vulnerat. Quid alius quam Creator? Amorem cælo dilapsus non te fortiter percellit?

Cap. 32.

Verum, si voluptatem, cuius nomen plausible est, in amore queramus, vnus Deus vindicet. Vni Numini concesserat iucunditas & volupte quoddam animi. Diuinis amor efformatus typis, cæteris, nisi Deo, inæqualis est, & amare

refcit ipse ex se dulcissimus. Sed abusus male audire fecit. Orpheus vocauit *ἄνευ τῆς πόρῃς*. Alius *Dulciamaru.*

Amor, & melle, & felle est fecundissimus.

Sic diuido istud anceps ingenium: in Deo mellificat, in cæteris acerbatur. Amor, vt apis, officiosissimus, & sui operis pacifici zelator, si impediatur, aculeatus est: stimulo suo diuè lauciat. Idèo amatores rerum delibuti absinthio acerbissimè suam ipsam cupiditatem, imò voluptatem ferunt. Pungit illos amor extra alueare suum, dulcis tranquillitatis artificio impeditus. Diligentes dumtaxat Deum nectare alie: iis suum conficit iucundum: in Deo solum locum opificij sui reperit.

Patebit istud, si indolem eius spectemus. *Præcipuum* in amore votum est, amato integre perfrui, cuius auidissimus est. Iam istud ostendit dissentire amorem humanis rebus, & rixam motet adhuc consentientium cupiditatum. Agere fert amator riualem, impatientissimus confortis, suis se votis damnat, nec vult ab imitatione probari. Noscit angustias eius boni, quod diligit, & minus esse, quam quod pluribus satisfaciat: idèo marcescit, vritur periclitantibus consortio cupiditatis. Insufficiencia bona ista sunt, nec paria duorum desiderijs, quæ vni non satis relaxant. Istud fel abest amori Dei, quo frui sine detrimento alicuius plures possunt. Maius quid est omnium vòris; capax plurium possessionis; multis superfluit vna eius bonitas. Cape præceptum

Cap. 33.

ptum gaudij: Ne ames, quo fruiturus, solus velis amare.

Cap. 34.

Huic mori vicinus est, velle amantem, vt amatus se integro fruatur: velle, toto occupato finu, ab illo diligi. Istud etiam amantes fodiat: istud premit. Vident quoque angustum amorem amari, nec maiorem bonitate: coarctati amoris est, cuius est limitata bonitas. Timent, si in plures diuidatur charitas, minus se percepturos. Pusilla rerum pulchritudo duos conuiuas non sustinet. Quemadmodum plures vna re integre frui nequeunt: sic nec ipsa plures integre potest recreare; nam nec amare. Per plures dissipatus affectus minor erit. Hinc angor stringit cor amantis, quod nequeat ipse amato integre frui, aut quod amatus partim possit alio frui. Verum Deus, vt affluens est, & locupletissimæ bonitatis, ita & amoris: quemadmodum à pluribus sine dispendio amari potest; plures sine alicuius detrimento amat. Pater cunctis bonitas illa infinita, pater & bonitatis defluxus, amor integer. Secure amatur Deus: nihil perdis, si alij ament. Innocenter amat: nihil læderis, si alios amet. Accipe & aliud monitum: Ne ames, quo fruiturus, te solum voles amare.

Cap. 35.

Infelix, & iniqua lex amoris rerum, nolle, vt ament alij; nolle, vt ament alios. Non ita miserum & pressum eligas amorem. Superest Deo amor dilatatus; superest bonitas, vt amet, & ametur. Tam abest à felle, vt riuales optet, zelotypia gaudeat. Hoc interest inter zelum hu-

mani

mani amoris, & diuini: zelus amantis Deum optat, vt alij ament: zelus amantis hominem, ne alius amet. Ille socios querit: iste fugit: pro qualitate, nimirum, amatorum. Socios ille querit; quia superest bonitas amato, cui amorem suum æqualem non putat: coadutores exoptat, vt suppleat votis alienis proprium defectum. Ille non admittit collegas: exiguum bonum timet, ne desit sibi, distributum etiam aliis. Perinde ac qui splendidum epulum parauit, cui ipse non est satis, conuiuas querit, inuitat plures, gaudis consortio epulantium. At misellus & famelicus rusticus frustulum hordeacei panis, quia sibi non sufficit, non distribuit aliis, non palam comest, ne alius, qui appetat, petat. O lætissimum affectum! ô securissimum amorem Dei! quem zelus non excruciat, quem riualis delectat, sine absinthio, sine aloë, sine felle, totus dulcis, & consentaneus cordi.

Quicumque alius amor discomeniens, in- *Cap. 36.*
æqualis, amarissimus, crudelissimus est: & sua his rebus non natum docet inæqualitas, & atrocitas: monstrat violentia extra locum ire proprium, nisi in Deo. Amne in sua sede amor fuit Alectimarchi ita euasantis:

*Credo ego amarem primum apud homines carnis-
ficiam commentum:*

*Hanc ego de me coniecluram donis facio, ne for-
ris quaram,*

*Qui omnes homines supero, atque antideo, cru-
ciabituribus animi.*

Y

Latior,

*Lactor, crucior, agitor, stimulator, versor, in amoris
vota miser.*

*Exanimor, seror, differor, distrabor, diripior, ita
nubilam mentem*

Animi habeo.

Huius reor violentiæ causam, honorificam, & eximiam istius affectus indolem. Ad Deum natus efficacissimus est convenientibus materiæ viribus, quæ digressæ, & deflexæ aliò, in violentiam istam erumpunt. Arcantur pusillæ rei, & quo valet impetu incommodus in angustiis amor fluctuat, cruciat, perdit, velut ignis in densa nube strictus, scindit illam: & si sua cæli via aberrat, deflexus ad terram obuia quæque terret, torret, vrit, diruit. Optimæ res sine suo usu pessimæ fiunt. Non sunt affectus ad torturam dati; sed ad gaudium, ut expleti convenientibus naturæ bonis festiui sint animo. Ista comitas abest tetrico rerum amori: quare non ad illas natus, Deo facer est. Quælibet vis animi habet aliquid à se respectum, quo perficiatur, quod ad suam utilitatem, quod ad oblectationem vertat. Hoc in amore Deus est, sicut in oculo lumen, in auditu melodia. Nequaquam tam pessimè prouidit natura nobis, ut rebus ineptè amandis istud preparasset tormentum; & colligasset vitali sedi cordis rarum hoc ingenium mortis: imò propterea conuerberat nos illas amantes; quia nolit amari, ut prudens mater & diligens: ad exemplum enim amoris materni, qui peccantem filium flagellat seuerè, & pu-

na.

nit. Pergit ille dolentibus præ Prometheo præcordiis:

Ita mihi omnia ingenia sunt; quod lubet, non lubet iam id comiuo.

Ita me amor lassum animi ludificat, fugat, agit, appetit.

Raptat retinet, iactat: largitur: quod dat, non dat, deludit.

Modò quod suasis, dissuadet; quod dissuadet, id ostentat.

Martitinis moribus mecum expectatur. Ita mecum frangit amantem

Animum. Neque nisi quia miser non eo possion, mihi nulla abest

Perditio pernicies.

Ne ista ad exaggerationem putes, alios memorabo vulgaris amoris cruciatus, quibus immunitis & expiata est charitas: namque, si deuoxat amantem diuidi ab amato amorem, quantum premet negari? Excruciat, si coamet alius; quantum si se non redamer? lam tunc sauisima mors amoris, qua ex se nusquam pulsus amans cupitis agitur tormentis. In hoc atrocius futurum, & quòd animum interimat, & quòd relinquat cum sensu corpus; ut dolendo solum sis superstes. Recense curas, angores, vigilias, suspiria, labores amantis, ut dubiam extundat beneuolentiam alterius. Demus obtinuisse: adhuc anceps affliget fides. Potest penitere amatus, potest mutari. Satis est quicumque timor mæcerando amoris gaudio delicatissimo. Illis nos

Y 2 eximit

eximit angustiis Dei amor securissimus, lætissimus. Vltro nos amat, prius amauit, nunquam non amabit, si amemus. Accedit huic securitati dilectionis magnitudo. Elige, si quid sapias, e duobus bonis; exiguum vnum & anceps; alterum maximum, ipsūque securissimum. Certe bis istud bonum, imò bis maximum bonum, magnitudo & securitas facit illud nec boni titulum meretur. Particulam illam, si qua sit bonitatis, absorbebit sui timor. Quin, expiemus illam timore: pusilla est, nec capax tam magni affectus; satis hoc tormento: pes angustiōri calceo affligitur. Adiecit post pelsimam fidem amoris, pelsimam amati curam:

Bis perit amator, ab re, atque animo simul.

Etiā post securitatem redemptionis periclitatur amor, nec securus de amato, ipso adhuc tuto, peribit, non dico, si de medio tolli, sed si pater concutit. Quanta sollicitudo versat suspensum graui supplicio amantem, ne dilectus alicuius experiatur inuidiam. Ad hæc morbus offendet, tempus macerabit, fortuna laniabit. Quid, si omnino perdat? Istud amoris infortium Platonius Pausanias oppidò timuit: pereunte enim amato perit amor, cuius conditionem sequitur: pereunte amato & amore, ante viuet lætus amans? Sine his periculis Deus est, quem timere dumtaxat possumus, non amittere, nisi dimittamus. Maximo munere donati sumus, quòd nolentibus amitti nequeat: nemo nisi volens perdet. Sed, quis, si amet, volet perdere?

Haecenus.

Haecenus dispeximus, quàm decens, quàm commodum, quàm volupe habeat amor, si Dei sit, ipsi natus, & pro vnus immensi mensuratus notina: nunc mixtim alia lineamenta amoris comparabo, quàm apta & quadrantia soli Diuinitati veniant. Non inerti artificio hunc natura fabrefecit affectum; nec sine proposito: imò tanta fecit industria, tam suo obiecto quadratum, tam appositum Deo, vt quicumque noerit, illi dumtaxat natum, illi dicatum affirmabit; non minus quàm qui securim contemplatur, feriendo dicit factam. Singuli elaborati affectus sunt pro fine: amor, quia finem sine fine habet, vtique infinitum bonum, etiam ipse sine fine est. Licet liberè amemus, quod velimus; non possumus non amare aliquid. Possumus cessare ab odio, lacrymis imperare modum, spem compescere, iram sedare, timorem excutere: omnis finire amor nequit: semper necesse est velis aliquid. Senescentes & limitati affectus materiem consentaneam cum modo, cum limite habent: ergo amor indefessus immortale quid aspirat, cuius esse infatigabile est, nunquam defecturum. Alij affectus ad tempus sunt; amor omni tempore; æternum, scilicet, suggestum habet. Amor enim inter ceteras passiones, quippe excellentior, sollicitiùs curatus à natura est: lassitudine & ignauia omni illum expiauit, & in continuum vsus fecit. Negauit ferias officiosissima mater officioso affectui: noluit vacare vnquam eximio suo opere; negotiari instigat: non leue

Y 3 inde

inde præsumit luctum: nouit à Deo assidue beneficia, & solum amore redimenda. Assiduum propterea amorem fecit, & sine quiete, & ne grauis nobis foret continuatio gratiæ, infatigabilem, acrem, suauem, placidum, ipsaque acerba mitificantem. Adhuc tamen nemo satis amabit Deum, etiam qui amare plus nequit.

Cap. 39.

Adiice, & immenso natum ex sua transcendentia colligi. Vbiq; amor est, in omni clauditur affectu, omnem sustentat, ad normam, scilicet, Dei, vbiq; locorum, & rerum existentis, omnia sustentantis. Timor sine lætitia consistit, lætitia sine ira, ira sine spe, spes sine timore, nullus sine amore. Ipsum adhuc odium amor suffulcit. Ipse stirps, ipse primus motor omnium affectionum: in hoc etiam diuinum quid amulatur. Ipse velut neruus in sigillatis motat omnes sensus, omnes vultus animi, omnes gestus corporis. Pro amore totus gubernatur homo: diuinus apparet, si Dei amor impellat & contrahat, non aliter quam fiduculis humanos sigillaria imitantur gestus. Ad hæc, vltimo natum rerum fini dominatori omnium, cui referuntur vniuersa, imperium ostendit amoris in reliquos affectus, verit, trahit, refert ad se cunctos; seruiunt omnes affectui primogenito occupato in illa re, cui seruiunt omnia, cui seruire debes.

Cap. 40.

Sed, vbi euidentius ista adæquatio patebit, quam si ipsas amoris condiciones cum diuinis componamus; si illas pro ingenio affectus, istas

pro

pro excellentia materia & boni, suo quasque consideremus ordine: Amor est primus affectus: dicam, consensu Theologiæ, & Philosophiæ, primam omnium gratiam, primum donum. Cui par æstimabis, nisi primæ bonitati, primæ beneficentiæ? Amor sua ipsa natura donum est, non ex adiacenti: est gratia naturalis, cætera munera factitia sunt, eiusdem vicaria: transfert sponte amantis dominium amor, & gratis ipse datur; at, quod sponte, & gratis traditur, donum vocabis. Cui itaque quadrabit donum natura sua, nisi bono natura sua & excellenti & magno, sine ornatu, sine accidenti: Amor est per sese donum: cuius aptior, quam bono per se? Amor est donum aliorum causa donorum, nec vili magis consentaneum putas, quam illi bonitatis naturæ, quæ causa est omnium naturarum, & bonitatum. Amor sine aliis muneribus per se est acceptabilis, ex se gratus: cui magis conueniet, quam illi, qui per se placet, qui per se amabilis est: Sine amore nullum donum gratum est: hoc etiam competit Deo: nulla res sine Deo placere debet; credo, nec potest, si gaudij sinceritatem, innocentiamque spectemus. Metiamur nunc molem amoris, tendamus funem, omnia illi imparia reperiemus, nisi Deum, indigna tanto munere. Pignus istud cordis, & vnicum pignus nostrum, inangurati Deo, quia magnum, decet; quia solum, necesse est: ne iniuriam faciamus magnitudini diuinæ, & voluntati. Prodigii & iniusti sumus, si alius sebus impendamus amorem,

Y 4 etiam

etiam nobis: dabimus, nimirum, merentibus nihil negabimus totum id iure postulanti suo.

Cap. 41.

Tantus amor vnus est, vt ipsum non exequantur omnia: maior itaque, quam debeatur alicui, qui inter omnia numeretur, & non complectatur: cuncta enim relinquemus exequuturi nostram voluntatem: id vnum, quod placet, vt faciamus, cetera contemnimus: id, quod cuique libet, inestimabile est: plaris igitur, quam omnia, cupidinem nostram habemus, & amor vniuersis praeualet. Anne putas exaggeratè dictum? Imò remissè, & humiliter. Dignius dicam adhuc, non exaggeratiùs. Vniuersa nihil sine amore valent: adè pretiosum est, vt imponat pretium rebus, quas suo eleuat contagio: quod exiguum est, amor magnificat, & extendit ad omnem amplitudinem. Quod magnum videtur munus, si amor non contineat suam molem, contrahitur, & premitur. Parum est, des omnia mihi sine amore. Certè sine debito parabo, inuenta censebo, non accepta: pro pondere amoris ponderantur omnia: tantumdem pretium habebant, ac beneuolentia. Donantis voluntas taxat donum. Non debet cor, quod inuita manus dedit. Dona sine amore, ius gratia amittunt: ipse tamen amor, cum donum sit, ultra istud periculum est: tantum munus & tam pretiosum nunquam a coactò exactum fuit: nemo tantum sibi arrogabit iuris, vt ab inuito audeat istud donum incomparabile vindicare, nec obtinebit, si audeat: spontaneum est semper, & cum pretio suo. O rerum pretiq

pretiosissimam! ò pulcherrimum amorem, quae semper ipsa placet, quae omnia placere facit, sine qua nihil!

Cap. 42.

Aliunde quoque ostendam omnibus aequiuale amorem, pignoribus, diuitiis, & immensa votis auaritia. Ipse donans magnifico isto dono amoris donaturum & ipse amor maioris te donata sit. Quare iam amor vnus pretiosior est, quòd sit, quam quòd te dederis. Ceterum quicquae plaris se facit, quam omnia sua, & quae possint esse sua. Amor itaque pretiosior omnibus rebus tuis est: nam & pretiosior te, qui tuis te omnibus praelatum censes. Ne hominis pretium, amor est: aestimabilius quid est, à quo aliquid aestimatur, quam ipsum. Non enim velut infelix & sterilis arbor trunco, & alimento ignis aestimandus est animus, sed fructu. Iustus dicitur, vt palma, florere: vtique & fructificare, ritu aliarum palmarum Indicarum, cuius fructum in corde & viscere habent: in corde hominis suus later mitis & dulcis fructus amor. Aptè Venantius Honorius inquit:

Fructus amicitiae corde colente manet.

Amor proprium quid nostri, & solum nostrum: hoc titulo pretiosior, quia solum. Rara carius aestimantur: quid vnica? Iam & hoc nomine praeter dignitatem & pretium vindicat istum affectum Deus: cui debemus omnia, necessum erit dare vnum: nam & vnum solum nostrum est. Alienis & propriis creditoris rebus, nemo se asserit alieno aere. Solum illud proprium opi-

Y 5 not

nor cuiusque, quod in sua est voluntate: nihil nostræ subest nisi velle, amor, inquam, & voluntas ipsa: cætera aliena sunt, quæ aut coacti habemus, aut inuiti dimitemus. Itaque, si Deo gratificandum est, vnde id possumus, nisi censu proprio? Atqui ex ista proprietate amoris, peculi j humani, humanum æstimatur pretium; quemadmodum facultates censu. Si amor bonus ipsum probat hominem, si malus corrumpit; quidquid est, & habet, optimo amore optimum est; quidquid prauo, pessimum: si perdimus amorem, pereunt omnia nostra: quin & nihil nostrum, nisi ille. Sed nostra alia dicas, omnia erunt appendices amoris, & cui illum damus, nihil negabimus, imò omnia trademus, & votis plusquam omnia. Iam & isto tertio titulo præ omnibus valet amor, Deo solum & dignus & debitus: accedit, quod qui amorem dedit, dat omnia sua, dat voluntatem, per quam omnia possidet: qui illam largitur, concedit, quæcumque per illam habentur, non diuersa cæremonia, quam cum traditione clauium possessio domorum & thesauri aditur.

Cæterum ad dimidium hæctenus magnitudinis suæ charitatem perduximus: tantumdem restat: non solum amor æquatur amanti, & suis omnibus; duplicati pretij est, pro amato valet. Satis liberalis amor, qui omnia amanti dat, & ipsum. Magnificentius adhuc, & egregius de illo putat dat & amatum. Cui? Cui omnia amat, ipsi, quem amat, amato, si iste amet: hunc alienatum à

se

se sibi restituit. Totus dando compositus amor amantem dat, amatum reddit. Quid grandius quam quod dignum vt detur, & det nos Deo, & ipsum Deum pro amati ritu. Plus Deus quam nos, & omnia est, quem cum ipsi demus, satis pro nobis faciemus. Verè & sincerè amator Dei nihil magis cupit, quam quoddam Deum sit, quod est: tum, si Deus (iuuat commentari delirium) non esset, aut periclitaretur, cum proprio stabiliret periculo: sisteret in rerum natura auctorem suum, licet ipse periret: mallet Deum esse, quam se: si arbitrio suo Diuinitas veniret, vt alij daret, vel sibi retineret, oblitus sui statim Deo daret. Quare splendidissimum istud amoris munus libenter Deus acceptat, vbi se putat dari. Istud priuilegium donorum apud sapientes colitur, non æstimari euentu, sed voto. Certe à minis habeat plus amante maioris fit exiguum, quod dederit, quam si minus amans plus dederit. Nucleus donorum animus est. Non iniquis æstimat Deus nostra, cui patent corda. In argumentum munera apud mortales desiderantur, quemadmodum verba necessaria sunt ad indicium mentis: latet animus: testimonium dona exhibent. At, quia Deo patet, parum interest, desit facultas, si voluntas adsit. Satis acceptum est, quod in amore datur, licet in se non detur. Tam locuples & liberalis est, vt nihil non possit dare, & nihil non det, eò locupletior, quod habeat, non quia accipit, sed quia dat, ipse à prodigalitate acquirens. Quando præstat & nobilior est, dare quam

quam accipere. Sanè in plurimis felicitè & affluentiore est animus amanti, quia isto modo dat, scilicet, voto, quam, si eadem re & factò accepisset. Rogemus ipsum: plus profectò gaudet vouere amato omnia, quam se possidere: tanta ex his est amoris aestimatio. Nemo, quantumuis locupletissimus, istud refutat gratissimum donum: nemo cum omni suo onere non admittit libenter. Nec supremi Reges, rusticorum, contemptissimorumque amorem còtemptam reputant. Nemo diligi negligit: nec Deus beatissimus aliud magis petit, nec magis reddit. Illud nec indignum supputatione, opinor, ad amoris molem: egregius quid & subtilius ab illo donari, quam molem istam, & fecem rerum, corpora, & crassa, quibus oculus dumtaxat gestit, & hebes fungitur sensus. Traditur per amorem animus, transfunditur spiritus, illud, quod in nobis honorificum est.

Cap. 44.

Prodeat nunc ipsa amoris virtus vnifica, sapot quidam Diuinitatis; idèd Deus, quia vnus, & omnia. Perfectionem vnitas multiplicat, vnum extendit. Quidquid perfici appetit, ad vnitatem aspirat. Quid potius quæreret amor, quam cui magis potest vniri? Et hoc, quid magis, quam quod vnum & simplicissimum? Et quid magis vnum, quam in quo omnia sunt vnum? Ad hæc spiritualissimum, insinuatissimum; nihil Deo intimiùs hærebit: omnes penetrabit secreta cordis. Istud forsàn fefellit Barbaros Iapones humanum cor ratos ipsum Numen,

Numen, primùmque principium rerū: corporea ista & crassa, specie tenus bona, iniuriam amoris faciunt, & sua mole resistent eius simplicitati. Nequit illa complecti suo sinu animus, nequit suo committere cordis clauitro. Illud bonum, quod permeat quocumque, quod vbiq; capitur, amatorie vnitati accommodum est. Illud bonum, quod ita adstringitur cordi, vt nullus pessimus dissoluere queat, quod inuitis omnibus tenebo, quod mecum quocumque feram sine onere, sine mole. Multis violat diuisio modis amatorios ritus: amor vnit amatum: ad hanc vim non debet esse diuisus: totum vendicat amantem, pronus, totus compositus ad vnum, marcet partitus, & in suas leges peccat. Non sustinet magnus amor minus amare: amabit minus, si plures: qua parte fluuius plus patet, minus profundè voluitur. Mancipat amantem amor, & amato sui dominaturo tradit: at dominium singulare quid est, impotens duorum esse: ergo & amor, quamuis potentissimus, quamuis officiosissimus, nequit multis seruire, imò quia officiosissimus & potentissimus, istud non potest. Quidquid est, ad vnum est, contumax ingenij simplicissimi: negligentius singulis satisfaciet, qui velit omnibus. Amittet in multis amor honorem sui tituli: hanc gloriam habet alicuius totum esse: nullus erit, qui plurimum sit, qui multos amat.

Ad hæc, indolem amoris, & legem nature
confer: amor ad vnum est, & pro ingenio suo,
&

Cap. 45.

& pro honore: natura, & pro sua pietate & prouidentia omnes diligere iubet. Anne amorem, quem industriofissimus elaborauit, contra se irritat: Imò artificiosissimè, opinor, pro diuina, & immensa magnitudinis modulo construxit, inde amaturum ab vno vniuersos. Oceanus matrixque amorum, charitas est Dei: namque, vt ab Oceano fluuij in eundem reuersuri deducuntur; ita ab amore Dei plures deriuantur amores in ipsum reuoluti. Patet lausissimè vnus Dei amor, licet vnus subsistat: tot appendices amores habet, quot homines, quot amari possint, per plures effusus canales, velut aquarum forma: stillicidium charitatis est beneuolentia omnium. Prescripsit leges amori res amata, quæ ad sui normam amantem figurat, vt sigillum ceram, nec citrà, nec vltra patentem. Non licet amare plus, non minus, quàm amatus amet. Non diligit, qui non eadem cum dilecto diligit: omnium rerum est societas inter amantes, maxima vtorum. Deus omnes charitate completitur: nec ista indulgentia iniuriam committit contra amatorios ritus: satis pluribus amatis, satis & amantibus infinitudo faciet. Bonum commune est, ætærium publicum beneficentiæ, atque beneuolentiæ nunquam exhauriendum: plurimum sine alicuius detrimento potest esse. Hac itaque lege tenebitur amator Dei omnes amare: tantam licentiam & prosperitatem nulla alia beneuolentia obrinuit: solum iste amor latissimo spatietur campo: vltra fines suos prorumpit, liberri-

mus

mus in ipsos gliscens inimicos suauissimè. Nec ista felix amandorum annona obstat simplicitati. Vnus amor est, & idem: sed, qui multos & diuersos capit amatos, sed per vnum. Deus elegantissimus dilectionis choragus, & educit amorem, & reducit; educit amans, reducit amatus. Omnes post se trahit magister iste amatorij chori, ipse primus amauit, & ipse vltimus amandus, & ad vltimum. Quia produxit diligens, debet reducere dilectus. A primo principio; primo, inquam, bono, velut Erotiarcha, omnis naturalis gubernatur appetitio. Eadem bonitas prima causa est, ipsa & vltima: primus amator, vltimus finis: series agentium nonna est finium. Primum agens sequentia mouet, sed vltimum finem sequuntur omnes: quod dirigit agens, redigit finis: quod primum respicit agens, eò debent sequentia respicere. Diuini factus amor typis componitur pro Dei similitudine. Vnus Deus est; sed, qui omnia sit. Vnus amor est; sed, qui omnes claudat. Signat amantem amatus, & sui forma figurat: nequit eadem cera duo simul admittere sigillam noua signaculi forma delet aliam. Iam vides, cur duos amatos non sustineat vnus amor, id est, verus: excipitur ista angustia amor Dei; non multis obsignatur sigillis, sed vno, qui presentet omnia; idè lausissima licentia amat omnes in vno: in hoc exprimit vim vniuersalem, cum vniuersos ad vnum redigat. Eleganter eleuatissimus & diuinus Hierotheus amorem Dei vocat patrem amorum. Vnus est, qui mul-

tos

ros in familia sua contineat, nec reputantur diuersi: namque in ciuilibus pater & liberi vnam eandem fingunt personam.

Cap. 46.

Adhuc patebit magis vnifica hæc charitatis vis, omnia in vnum glomerantis: omnes amores suos deducit ad Deum, & omnes amores Deum amantium ad se reducit, & lucratur. Inter miracula & arcana naturæ magis est, (admirandum debebat esse exemplum amoris.) Illud præsertim genus lapidis rarum, qui appellatur himmo, vna parte trahit ferrum, ex altera emittit. Huic similem puto charitatem. Omnes amores suos mittit ad Deum; & omnes omnium amores Dei trahit ad se. Qui amat Deum, debet amare omnes, & amari ab omnibus. Quidquid amatus amat, & ad amatum spectat, lex sacrosancta amoris præscribit amare. Omnes Deus amat, & ad Deum pertinent, etiam ipse qui amat: quin iste gemino titulo communi creaturarum, & singulari amantis, ita omnes amores vnit vnus Dei amor; & pulcherrimas choreas nectens in se conuoluit vniuersos, & se ad vniuersos, & vtramque in vno, & per vnum. Belle sublimis Hierotheus in amatoris laudibus vocauit *συνεκτινυμένην ἔρωτα*. Næ maximum istud lucrum charitatis est, amari ab omnibus: maxima ista nobilitas amare omnes: & ne absit iucunditas, vndique mellea est, & super omnia suauissima. Quid dulcius, quam esse amantem, aut amatum? Quid suauius vtroque? Sanè nihil dulcius, quam amare, aut amari, nisi amare & amari.

Conglobatum
amorem.

amari. Vtrumque facit charitas. Quid isto Dei amore liberalius, & potentius, cui licet amare omnes? Quid quæstuosius, qui exigit amari ab omnibus? Fecundissimum dilectionis semen iste amor vbique multiplicatur, in alieno adhuc solo fructificans. Itaque amando Deum, aliorum non amittimus amorem, sed eleuamus; purum facimus, defæcatum, acrem, fortem, fidum. Succo suo & vigore alit Dei amor amorem hominum. Sanctus Maximus ait, præbere *ἐπισκευήσιν ἀμορεϊ ἀπορίσσει*. Adiciam, non solum amorem Dei bene mereri de omnibus, esse omnium amorum auspiciem, sed sine illo nihil: verè, nihil legitime, nihil suis ritibus amari posse. Egregie sanctus Paulinus dixit:

Quid enim tenere, vel bonum, vel verum, queant,

Qui non tenent summæ caput,

Veri, bonique fontem, & fontem Deum?

Mundanus amor sine amussi charitatis sibi etiam obest, sibi deest: certè vt vnum amet, odit plures, offendit omnes: errat sepe, & cum amat, & cum odit.

Ad vnitatem simplicitatis spectat. Non est factis vnum, quod non sincerum; & iam quod mixtum est, multiplex fit. Ex hoc etiam fateberis, vni Deo amorem attemperari, cuius solus amor purus nullam patiur compositionem, sine vlla fæce, & amarore odij, obrizus, defæcatus, liquidus: istud non habent amores alij parturientes iras, erumpentes in rixas, nutricantes odia. Tam ineptus vnitati amor mundanus est, qui, vt

Z

amet

amet vnum, plurium odio fatiscat, ne sibi similibus consentiant votis. Certè ad stultitiam quid aliud desiderabis, quàm odisse multos, si ament ipsum, quod amas, comprobantes amorem tuum? Diuisus adhuc à se amor iste est, adulterinus, infectus furoribus, confusus iracundiis, corruptus discordiis, vndique conspersus aloè, fermentatus absinthio. Ad hæc, præterquam odium habeat, etiam facit; satis est, vt oderint onnes illum, qui, vt aliquem amet, cæteros, aut fastidit, aut negligit. Angustissimus & sterilis iste amor ad paucos dilatur, nec sustinet amare plures: quin in se ipso marcescit sine fructu, imò sine flore: solus Dei amor naturam suam fecundam, integram, lætam, liquidamque seruat, sine contrarij compositione. Neminem odit, qui Deum diligit. Totus hic amor amatorius est, totus dulcis, totus perspicuus, & simplex, id est, amor est, cuius ignea natura: ignis autem purissimus est, & purificat omnia: nihil alienum, nihil extraneum in se tolerat, impatientissimus sortium inde fortissimus, solidus, totus amor est: vincet cæteros degeneres.

Cap. 48.

Deinde non solum amor, præter diuinum, vnitatem suam corrumpit, quatenus tam iners & tam hebes est, vt nesciat adstringere, & ad vnum plures voluere amores, corrumpaturque odiis, huoribus, ira: sed, quia necesse est scindi, quemadmodum contra est, diligens Deum, qui nouit vniri. Omnes claudit Deus formas, omnes pulchritudines rerum: quare, qui illum amat, omnes

omnes in vno amans, vnitum, compendiosumque amorem gestat, atque sine multa mole ac commodatissimo. At, quisquis inde relabitur, flexus ad hanc, vel illam formam, in diuersa statim funditur amore. Aspirat cupiditas absolutum aliquid, & suis integrum numeris; nec in singulis, nec vniuersis rebus inuenit: non sunt totius, non integre pulchritudinis: inde mendica oberat, inde famelica vagatur, inde per diuersa sollicitat, quæ si semel in vno quaesisset, reperiret. Scindit in frustra suam libidinem voluntas, nunc hæc, nunc illa cupiens, vaga & multiplex, semper habet, quæ erret, quæ procedat: solum cum ad summum venit, tunc consistet: ultra summum nihil est: hic contrahenda est cupiditas omnis, in vno consummanda Deo, cui magno are obnoxij sumus, amore solo relaxandi. Non licent superuacaneæ impense amoris: vnum Deum & vnice amare debenti, non vacat, vt alium, imò nec se amemiserè amat alios, qui se diligit. Non decet minus amare Deum; totum flagitat amorem; satis ex se angusta Deo nostra voluntas: nec licet alterius amore plus stringere. Non satis sumus soluere, vt quid prodigimus decoquimus: Egrege diuinus Eucherius insert: Amare ergo Deum iam non voluptarium tantum, sed etiam necessarium esse ducamus. Inpium quippe est, hunc non diligere, quem te pendere non queas, etiam cum dilexeris. Iniustificum est, vt ei, quæ possis, tribuere nolis, cui, etiam si velis, repensare non possis.

Hoc quoque natum monstrat amorem Deo, quod incommode se rebus aliis, etiam obtentis, exoptatisque, accommodet: alterius semper avidus: namque factus appetendo Deo, omnia suo finis amoris fomenta complectenti, magnum quid suis voris aspirat. Quid magnum dixi? Totum: omnia in Deo elatissimo sunt gradu; summo, inquam, quidquid cupimus, aut cupimus sumus: suam nequit naturam amor fallere, nec suos laxos distululare sinus. Illud itaque tentat contingere, quotiescumque cupit, & in altum mittit aciem: sed suo proposito deiectus, restat vota: fatigati nequit, aeterno enim dicatus lassitudinem nescit; & cum nusquam in rebus, quas amat illud totum & integrum, quod anhelat, inveniat, cogitur repetitis querere cupiditatibus. Fragmentum bonitatis, quae in Deo tota, integrumque manet, est, quidquid in rebus placet: quare ipsa rerum cupidine, (tameis in se,) quid divinum appetitio gessit. Hinc incontinentia amoris: invenit particulam: cum optaret totum, querit reliqua. Frustra bonitatis sunt omnia; non integra bona videt deesse aliquid; incitatur ad inquisitionem cupiditas. Hinc sufficiunt, ut irritent appetitum, non fatiunt: scilicet, collapsus suo proposito amor, segmentum pro toto nactus, quatenus non habet totum, non satiatur: quatenus habet partem, irritatur: aut, quia dimidium gustum vult explet; vult, quod libavit, vorare. Quemadmodum sunt partita bona, ita nec integrum complent gustum; aut, quia cupiditas

adepta

adepta pignus amittere noluit, nec cessat inquisitione, cum minus putat deesse. Hinc, qui plura habet, plura cupit; iudicat minus restare, praecipit cupiditatem post reliqua, ratus semper pauciora deesse, atque velut lapis, cum diutius fuerit lapsus, concitatus ruit.

Ad incommodatam quoque amoris spe- *Cap. 50.*
ctat, non se rebus totum committere. Angustias ibi timet, quamvis collegas admittat fastidium, & invidiam. Vtilis, & iucunda metæ curia opprimunt amorem. Utilia absentia legitime non amantur, nec iucunda praesentia. Divinum in his amor imperium cordis habet cum invidia & fastidio. Divitias, praedia, & quidquid opum nomine venit, dum absunt, solum cupis, non diligis, aliena sunt. Vbi segnior amor, quam invidia? Surripi, perdi hostium opes gaudes: amantis non est gaudere rei amatæ interitu: dum consequeris, amas; tunc perire doles; diversum videbis in his, quae ad oblectamenta concupiscimus. Oblectamenta fastidimus, quorum quantaxat amor ad tormentum est. Cum desunt, amamus: cum adfunt, brevis ipsam molestè delectationem patimur, cum nimia est. Non adaequatur his rebus amor, superest sui aliquid; referuatur à natura. Cui: Cui totus accommodatius confideat, non quem nunc cupiamus, nunc amemus, nunc fastidiamus: sed, quem semper amemus, semper cupiamus, nunquam tædio sit. Amor, quem desiderium genuit, spurcius est. Ille solum legitimus, qui pater desiderij sit, filij rationis.

Z 3

Tandem

Cap. 51.

Tandem totus amoris gestus, & acris indoles, vehementissimæque vis in amatum se factum Deo publicat. Nimitates illas & excessus amantium solus Deus meretur. Inscius quid faciant, dirigitur deceptus affectus in genuinum propositum: adorare se vicissim dicunt, vocant se Deos. Equiuocatio ista amoris est, iuxta constitutum indolis cum Deo solum versaturi. Veluri, qui alicui assuetus loqui, semel aliquando alloquutus alium, alienos sui familiaris titulos impendit ignoto: ita amor natus Deo, distactus ad alia, simili reuerentia colit. Natura & consuetudo vix paucis interfunt. Inest & amor quædam veneratio amati: licet viri fortes, & sapientissimi sint, qui ament; coram re amata, quamuis inferior fuerit, contremiscunt. Sponsa quoque apud Salomonem, præsentem & vicinam Sponso contremuit. Reuerentur, scilicet, diuinum aliquid in pulchro & bono: nec enim vis aliqua humana illos terret & occupat, cum cæteris, nisi amore superent. Contemptum adice rerum omnium, opum, honorum, vite, voluptatum, & stupendam patientiam laborum, cruciatuum, vt amata re fruantur: nempe, ritus, quo natus est colere Deum, flectit ad alia sua intentione abusus: ita omnia amat, quasi Deum amaret, quem solum amaturus erat, ad quem solum amandum educatus est.

Cap. 52.

Post ingenium & conditiones amoris veniant mores, digni solum diuino. Iam non eius constitutio, sed commendatio nos detinebit.

Nec

Nec solum amor, cum Dei est, suum vindicat locum: sed autoritatem & frontem gloriæ suæ seruat: non solum commodè illi insidet, sed decenter & augustè. Maiestatem & satellitium virtutum amoris Dei vniuersalius vindicauit Pselus, de quo ait:

Ἐργαίη τῆν ἡ ἀπεριόρα κλέω.

Τὰς δ' ἀτάσας ἀρετὰς σφίγγη κλέω.

Qui hoc torque adornatur ab amore, dicitur à Simonide in quatuor angulos componente istum orbem,

Ἄνδρ τετραγώνος ἄνω φέγγε τετραγώνος.

Consentit Agathon quatuor Principum virtutum dote adornanti amorem, quem iustissimum, fortissimum, temperatissimum, sapientissimum vocat. In primis iustus, & innocentissimus amor Dei est, totus benevolentiaë appositus, nescit, quid sit odium: alij corrumpi amores possant iracundiis, furoribus, iste vbique memor sui, in sua puritate colligitur, amatorius semper, quem puerilis species proinde decet: pueri innocentes sunt, odio fascinant neminem: iustissimus est, suum cuique reddit, se Deo: iustissimus est, leges seruat, præcepta redamandi colit, amat amantem, soluit debita. Eleganter Proclus Lycius dicit, sagittas amoris iustissimas: percellunt, vellicant, vt reddatur, quod debetur, amor amoris, iustissimus est, & in alios effundit suam iusticiam. Non se communicat, nisi quod perfectum est: non redundant, nisi plena: prius est impleri, quam effundi: perfecta, &

Z 4

cum

cum cumulo, iusticia amoris est, exundavit in alios: se innocentem servat, alios facit: nullam, nec à Deo, nec ab homine, iuxta Agathonem, iniuriam patitur: si patitur, non est violentus, vltro patitur, sponte, libenter: nisi iniuria iniuria non est. Nulla in amorem vis prævalet: cadumnie volenti dictæ, non sunt violentæ, non iniuriæ; fauores sunt, adulationes. Omne expiat damnatum voluntas patientis. Tam abest, vt ledatur amor, vt contrariis iuuetur. Velut aqua subterranea, lambente frivore Sole, faciem terræ fugefcit; ab æmula qualitate vires suas fouet; calor constrictus nube excandet; inter ipsas aquas ignescit, erumpit acerrimus: acrior amor fit lacessitus.

Cap. 53.

Hinc fortissimus quoque & inuincibilis est: superari nequit, quin contrarij fortificent. Victus Antheus fuit: à terra, non ab æmulo vires reparabat: inuincibilior Hercule fuisset, si, quem admodum ex contagio matris, ita ab æmuli compressione robur geminaret. Ita indoles charitatis est, aduersis roboratur. Ad argumentum fortitudinis mortem adducamus, in cuius contemptu virtus ista occupatur:

Haud times mortem, cupit ire in ipsos

Obuius enses.

Cùm maximam istud malum terribissimum amor negligat, equod minorum verebitur malorum: Certè omnem mortis verecundiam amittit. Veteranus est miles, non tantùm assuetus vulnerari, sed mori; non tantùm in alieno furo expertus

expertus est oculis mortem, sed corde in proprio interitu. Mors improuisis, & inexpertis tremenda est, quam opinio facit horribilem: sicut mitescit meditantibus, placabitur passis. Amor ipse, aut mors est, aut experientia mortis. Fortasse mortis nomen angustum erit, & minus vi sua. Totum corripit hominem, non dimidium dumtaxat. Itaque, qui duplicatam periclitatur istam vim amoris, minus timebit simplicem, vbi segnioris tantummodò partis leuius detrimentum videt. Inde amantes prodigos vitæ Phædrus exhibet. Ferè istud est præcipuum amoris sacramentum, pro amico, aut cum amico mori. Pretium amoris est mori pro amico, aut cum illo: fructus cum amico viuere.

Cæterùm, temperantia amoris, *modicus*, à *Cap. 54.* Platone dicitur; à me, ebria & satura; non ieiuna, sed opina voluptatibus. Raro priuilegio amor Dei est, & voluptas, & temperantia simul: dominationem voluptatum temperantiam dices. Amor, omnium voluptatum fortissima, dominatur illis. Ait quidam amans, quem imbellis adhuc amor, id est, non Dei, occupabat:

Omnes ecce cibos, & nostri pocula Bacchi

Harreo, nec placido memini concedere semno.

Nec ab iis, quæ Olympis canit, distidet Calphurnius, vt bino teste admittatur.

Lilia nigra videntur,

Nec sapiens fontes, & accensus vina bibenti.

Si ita debilis amor vehementiores cupiditates, quæ ad necessitatem, & voluptatem sunt, pre-

Z 5 mitq

mit; qui robusta charitas stringet? Imbecilliores amore delicia sunt; vincenur. Itaque, quatenus superat delicias minores, temperantia est; quatenus habet maiores, voluptas. At, si amor dulcis, quis dulcior amore Dei, omnia suis fauis parata habente? pulchrum, quod respicit maximum; eiusdem securitas certior necessitate; redamatio anterior, & antelucana cum ingenti munerum apparatu; presentia amati intimior amanti, quam ipse; amplexu uterque ligatur indiuiduo: isti sunt flores, vnde amor mellificat.

Cap. 55.

Quid? Nequit non esse dulcissima voluptas, propter quam omnes continentur voluptates. Nemo sapiens, nisi Glaucus aliquis, praestantius commutat pro minori: amor autem sapiens est, solers, callidus, prudentissimus. Socrates amatoria arte nomen Sapientis meruit. Diotima Philosophum amorem dixit. Vindicat istum honorificum titulum charitas, re ipsa philosophans: & est amor, & est Dei, qui solus sapientia vera: ergo amans sapientiam, charitas est. Quae altior Philosophia cognitione diuina, cui tota Dei amor meditationem inaugurat? Sophistam quoque Plato vocat amorem: est argurus, sagax, astutus, ingeniosus expugnando amaro, & demerendo. Nullus magnus amor cum paruo est ingenio. Ad haec, amor Dei spiritus veritatis nominatur. Istud quoque charitas magnificum prudentiae agnomen impetrat, nescia erroris. Dextrum brachium suavitatis Plato amorem diuinum; laeuum, terrenum.

Actiones

Actiones sinistrae manus saepius errant, suo facile peccant proposito: securiores sunt, quas dextra gubernat. Calor, & lux, gemina ornamenta Solis, fociantur: calidior radius, lucidior est. Amor, & mens, pulcherrimae animi inares, pares sunt: affectu maiori crescit cognitio maior. Extimulat affectum amor, quadam pietatis specie, ciconiae instar: cognitionem, ex qua natus est, postea nutrit. Ad Philosophiam quoque amoris est, quod nemini prudentia pateat, nisi sano affectu, & cum amore virtutis. Quid tantam valetudinem faciet, nisi charitas? Adhaec, Philosophia est meditatio mortis, num minor erit experientia mortis? Meminisse mortis, scire est, aut scire facit. Num mori, aut scire mori, ignarum dices? Non minus nos cogeret sapere experiri mortem, quam recordari, potius istud illius vicarium. Substituitur contemplatio pro experientia. Sapientior itaque erit, & Philosophus amor, quia moritur semper, non quia cogitat dumtaxat mori: nec tamen putes istam mortem amoris insipientem, sine sensu: mors eius, ipsa est cogitatio: ideo amans moritur sibi; quia semper cogitat alterum. Durius adhuc feret istam sapientiam amoris ex morte sua, si ritus amatorios cum seueritate sua obseruemus. Nemo sine mente sapit: haec tamen caeremonia solennior amoris traducere animum, traducere mentem. At, qui nec animum, nec mentem habet, plus quam amens est. Concedamus ista; nec tamen sine sapientia, cum tanta amentia manebit.

Amens

Amens quidem est amans, sed prudenter amens; species furoris est, sed sapientissimi. Pari privilegio in amentia sua retinet sapientiam, atque in morte vitam: non tantum recuperat, sed geminat: ex ista amentia prudentissimus amans fit, ut in occipitio quoque, sic dixerim, oculos habeat. Pro prudentia mens amati est; quemadmodum pro anima, ipse: hic curat, cavet, agit, providet omnes res amantis. Quid igitur prudentius est, quam charitas? Etiam si de se nihil cogitet, suæ providentiæ vicariam sapientiam Dei habet. Alios improvidos, & stultos amores orbitas oculorum infamavit.

Cap. 56.

Cæterum, ne ex pessima alterius charitatis comparatione divinam dumtaxat commendemus, (exigua ista laus est malis communitis; speciem boni habent ad maiora collata,) demus nullum amorem pravam, demus omnes bonos. Divinus dumtaxat præsumendus est, is gustandus; licet cæteri non aserbi, licet iucundi & commodi. In comparatione bonorum etiam vincet optimum. Infalli erunt dulcissimi, si cum illo componantur. In hoc verissime ab Agarhione dictum, *Ερωτῶ. Πῶς ἡ ἀνδρεία τοῦ ἄδωδου ἀπὸ τῆς ἐρώσεως.* Vehementissimus est animo beando, felicitati, ut sic dixerim, intrudende. Huic quadrat icon pueri fortunam amplexantis. Omnis amoris sapor, & nectar, bino eliquatur fonte, ex magnitudine amatae bonitatis, ex certitudine redamantis: nihil enim dulcius amanti præter amorem, quam scire amari. Sed & istud fluxus est

Nullam vero
inspirat amo-
re potentia
viri esse.

primi

primi illius, scilicet, amor, humor quidam, & succus bonitatis. Hæc prouocat alienam voluntatem, cuius suauissime obsonat amorem: hæc etiam diffundit proprium, & suam expectat charitatem, ut amet alios, siue solutura amorem aliorum, siue lacesitura. Quamuis nihil amemus, nisi bonum, cæteris, prior saltem boni character est amare, quam amari. Bonitas est amoris domus, & portus; patria, & peregrinatio; lar, & hospitium; carcer, & linea: à bonitate erumpit amor in bonitatem: ab illa exit, in illam tendit, per illam pergit, ut circulus sempiternus, ait Dionysius, propter ipsum bonum ex bono, in bono, ad bonum, resolutione non errante te giometans: bonitas, semen, & fructus amoris, ex illa germinat, illam appetit: quanto bonitas maior est, tanto plus amat, & amatur: quanto plus & amat & amatur, tanto dulcior est amanti. Condimentum voluptatis, vnitio, & amplexus est maxime amoris. Quid igitur vnitio? quid conditio? quid suauis, quam quod vtrinque subit, vndique stringitur, trahit, & accedit; ligat, & ligatur; lactat, & fugit? Naturam magnetis lapidis habet res omnium blandissima, bonitas: trahit ad se, clamat, vociferatur cordibus, ad se reuocat. Hinc amoris collectiuum & vnificum ingenium: sed & ipsa bonitas, cum magna est, simul accedit, occurrit, & adhuc non amata amat: licet non sit, quid admittat, se insinuat: licet non sit, cum quo commutet, dat: & quo potest modo penetrare, & penetrari vult: hinc amor maximi boni

boni maximè iucundus, & obsonatus est perfectiori vnitione, aut, si mauius, vnitate. Tunc melius conditur pulmentum, cum omnes edulij partes penetrauit mel, cum subiit omninò obsonium. Tunc & suauius, & optime condita amoris voluptas, cum intimius hæret amatus, & nunquam magis intimè, quam cum magis bonus: effusua vi & succiua miscetur commodissimè.

Cap. 57. Igitur, si diuinam spectes bonitatem, maximæ reperies voluptatis condimentum. Illa nostrum iucundissime conficit amorem; & ne minuat nomen opinio, bonum dico, quod alij plausibilius pulchrum: fortasse subibit ista vox felicius assuetos amare nihil, nisi quod obtutus commendat, qui ad pulchri nomen aduertunt, & animum, & aciem. Deus, virtus, sapientia, omnium amabilissima, sunt quedam bonitates modestæ & arcana: at, si panderentur, ac se oculis committerent, omnium ad se sponte quadam violentissima contraherent corda: languidiores tamen ad nos veniunt, procul quippe à sensu sunt, quum nos prope. Symmetria & proportio hæc forte in tantum nacta, adesse oculis, pulchritudinis vsurpauit titulum, vehementior sensum percussura. Quod sibi bonitatis deest, (minor omnium est,) compensat presentia: re autem & mole pulchrum est, quidquid bonum est, non quod apparet: & quod bonum est, ipsum, & pulchrum est. Contrahamus aliquantum velum, pulchrum istud conspiciatur, quod in Deo delitet nobis, cum clarissimum sit. Quid conspiciatur,

turi, dixi? Vix suspicaturi. Vna eius magnitudo pulchri licentiam & vim omnem superat mentis: non tantum comminisci possumus, quantum illa re est. Quemadmodum, si omnium rerum florem, naturamque pulchritudinem in vnum constringeremus manipulum; nihil præ Deo solo totus iste speciosus fasciculus foret: ita omne mentis contentum ex omnium rerum specie collectum inferius est vero. Quid igitur, inquires, amabimus? Anne cæco impetu post Deum ibit cor: an ignotum amplexabimur? Næ tantus Deus est, vt vel suspectus, non cognitus, vel vestigatus, non reperiatur omne ius vendicet cordis, velut gestit canis odore, ac vestigio absentis fere. Ex vngue leo, ex omni Deus vniuersi pulchritudine, & singularum partium, rerumque conicitur specie. Vniuersa sunt stillicidium ab insuperabili, & immenso pelago; & tamen tantum minutum, licet indiuidui boni, immensissimissima, rudisque imagnacula pulchri. Duo, amantes absentiam suam fallunt, & in absentia ardorem sustentant, munusculis, & iconibus: ita Deus simulacris sui signantibus dona sua nostrum amorem inuisit alit. In tanta naturarum, rerumque varietate aliquod lineamentum pulchri, ipsum pulchrum imprefisit. Quid mundus est? Deus pictus, vmbra Diuinitatis: verum proprius dicam, ænigma Dei. Signat obscure pulchrum, non explicat: quidquid specie, aut suauitate in rebus nostrum auocat amorem, in pulchro eleuatum, integrum reuocare debet. Pulchrum:

chrum dico Deum solum: non erit pulchrum, quod integrum non est. At cætera particulae obscuræ sunt diuinæ imaginis: ergo, si frustra sunt, integra non sunt, cum defectu sunt. Ad hæc, si pulchrum integrum est, immortale debet esse: namque quod mortis feditas deformat, quomodo pulchrum manebit? Quod defectus sui mutilabit penitus, integrum non dices. Quæ maior detruncatio & defectus, quam totius sui? quæ maior deformitas, quam interitus? Deus itaque immortale & integrum quid est, & idè pulchrum. Reliqua cum horrore finis, cum defectus enormitate, præ illo fœda, deficientia, detruncata. O amentiam mortalium! fractum Dei simulacrum, & conscissa particula nos delectat; ipsum absolutum reiciimus: ruptam picturam adoramus; integrum, & viuum, & cum suo decore vultum contempnimus!

Cap. 58.

Intercipiat, & præueniat omnem nostram cupiditatem boni, dicam diruti, ipsum bonum consistens: nihil, nisi propter bonitatem, cupimus, & omnis in Deo bonitas, & stat, & præstat: ab isto pulchro defluit, quidquid delectat. Deus est focus, & penates bonorum: in illo stagnantur omnia: quidquid præterea est, stilla ab hoc est, & huius est: quidquid enim præter Deum amamus, suum est. Tantis ille est, ut etiam, qui non amat eum, non nisi aliquid eius amare possit. Saltem hoc supremo in omnes bonitates dominatu diligendus. Totius ipse matrix bonitatis: parua: ab illa deducuntur per creaturas coloniz.

Ipse

Ipse hortus omnium rerum pulcherrimarum, omnium bonitatum: inde quamlibet decerpe cum dote sua, & honore. Igitur præuertendus est omnis amor diuino. Quidquid pulchrum, aut placidum occurrat, admoneat nos, non fallat; mitat aliò, non occupet: nec enim picturam diligit amans; sed per picturam, quod præsentat. Id ipsum, quod illicet in rebus, ad contemptum suum est, & quoddam lenocinium Dei: ubi præstat, attollendus vultus est, & omne pulchrum pulchrius in illo specularandum, & cupiendum. Nolo, tollas cupiditatem; sed mutes: nolo perdas; sed lueris. Auarum cupiditas argentei nummi incitat ad cupiendum aureum, pro quo ipsum relinquet argentum: namque ipse valor argentei in aureo est, & cum excessu, & accommodatiùs portatur, idèd plures arcus, atque argenteos pro vno commutat aureo. O beatissimum, qui ita suas voluptates commutat! ò locupletissimum, qui ita suas cupiditates contrahit! ò felicissimum, qui suorum votorum probatus trapezita, & argentarius sit! Commutanda omnia pro Deo sunt, & totum gaudium nostrum latissimum in vno colligendum. Nolo aliquod nimis feuerum: nolo, ut consumas cupiditates omnes; sed, ut resumam omnes, & in vna fumam. Hoc & facilius est, & commodius; & quid vehementius gustui copulata voluptate. Quid vexamur racematione minutarum rerum? Omnia semel vno volumine licet tollere. Auarissimus omnium es, si tibi Deus non sufficit. Quousque curret cupiditas

A A

tas

tas tua, si in summo non resistit, ultra quem, campum non inueniet? Locus supra luninum non est: sufficit felicitati tuæ, si tibi sufficiat: quod si abundes Deo? Non molem & inanem vultum voluptatum quætas, sed valorem, & substantiam: impediunt multæ, non implent: nimis occupant, parum faciunt: vna omnes complexa, sine inuenta, sine pondere, sine apparatu, sine impedimento, præliò vbique aderit, ad vsum, ad fatietatem, non fastidium: nihil desiderabis, si vnam vniuersis excedentem habeas. Semper desiderabis, si plures, quibus vnâ excedat, quibus aliqua desit.

Cap. 59.

Velut Sol illustrat sydera absens, obscurat præsens, cunctorum alstrorum splendorem, & supplet, & excedit: ita diuinæ illius pulchritudinis, comit omnia, cuius purpurantur splendore; sed collata disparescunt; deformia sunt. Nemo, vt videat, desiderabit Pleiadas minutas, explente sub meridiem Sole terras: Deo occupante animum, nemo aliam voluptatem quæret; superuacuum erit cæterum. Miraris cælum, astra, Solem: mirare Deum. Virge in vnum omnium stellarum lucem, & finge singulas excessisse solari claritudini: isthæc luminis vis, præ Deo cæcitas erit. Anaxagoras gratulatus sibi humana natalitia, etiam cum rigida conditione fortunæ sustinendæ, & quotquot humane vitæ penitentiam, aut inuidiam non natorum, aut votum mortis fecerunt multis, omnium malorum compensationem reputabat aspectum Solis: satis huic

huic rei se natum dixit, quod Solem vidisset. Nec minoris Endymion fecit conspectum syderis minoris, amatorio estasi Lunam conspiciat. Cur nos nati Deo, & videndo, & fruendo, non liquefecimus amando tantum lumen: Induramur potius luce Solis: sed hoc luti est, & cæci. O ineptos nos! splendorem putamus alstrum: nec aliter, ac pisciculi exultant, adulanturque imagini Solis labentibus impressæ vndis, ipsum rati. Solem: ita simulacra pulchri adoramus, defluentibus adumbrata rebus; ipsum contemnimus.

Verum, quia beneficentia splendor bonitatis *Cap. 60.* est, & facta sunt auctora menta amoris:

Est amor cultu optimus.

iuuat & isthæc ire noturos pulchrum, nempe bonum, nempe Deum. Simplicissima bonitatis natura multiplices, & in speciem oppositas complectitur vires: attrahit, & pellit amorem. Magnetis & dictamni ferrum trahentis, ferrum expellentis, ludit virtutibus: namque alienum conuocat amorem, ad se pellicit, ac iungit, & proprium excutit, à se iacat, & mandat procul. Percellit ut sagitta amoris: qui amat, nec quiescet, nec satis gaudebit, nec sano est corde, donec reddat amorem, & à se resigat. Non se solet amare, qui maxime debet amari: hinc amantium est transfusio, & prior effusio, atque euacuatio. Præcedit formæ propriæ priuatio inductionem alienæ. Vacuum corpus amans est, non cadauer: istud enim forma sua impletur, nec inane est, licet sit inanime: abest tamen amanti anima, aliò missa,

Attendunt, & hoc pro veritate dicunt, quod ipsam tantum causa, pulchra, & bona omnium amare, per desiderium amantem bonitatis habitudinem ex hoc sensum sit, ad omnia existantia perveniunt, & sic bonitatis, & desiderium, & amorem trahunt, & ex eo quod est super omnia, & ab omnibus appetitur, ad id quod est in omnibus, dependent, secundum essentialiter faciunt superfluitate virtutem, a supra existentia. Propter hoc, qui fortes sunt in divinis, spiritum vellem appellat, sicut multum in bono amore ad existentiam, & sicut excitationem ad vellem desiderium ipsius amantem, & sicut vellem ipsam desiderat, per quod desiderata esse zelabilia, & sicut praeferat esse existentibus zelabilia.

nec suo agitur spiritu. Itaque exinanitum quid amans est. Nec istud quodammodo amans facinus omnino tacitum in Deo: semetipsum exinanivisse divinus Paulus scripsit: celtatico nos amore diligit: velut extra se funditur. Audeo sic loqui, & fortasse sequor divinum Dionysium, a quo ita doceor: *Τολμητιον δε εχ ταυτο ωτιρ αληθειας ιπεειν, οτι η αυτης ε παρταυ αιτιος, το κατω, η αγαθη των παντων ερωτι δε ωρβολου της ερωτικης αγαθοτης, εξω αυτου γινεται, ταις εις τα οηλα πανη προνοιας, η ωρ αγαθοτης, η αγαπητης, η ερωτι θεληθειας, η εκ τε ωτιρ παντα, η παντων εξηρημενου προς το εν πασει καλεθειας κατ εκαστηλω ωρσειον δωταμιν ενεκοιτηθου ιαυου. Διδ η ζηλωτω αυτον ει τα θεια διουει προσαγορευουσιν, ως πολλω τον εις τα οηλα αυτου της ερωτικης, η ως ζηλωτω αυτον αποδεικνυστα, η η τα ερηιμα, ζηλωτα: η ως των προνοουμιον, οντων αυτω ζηλωτων.* Adicito etiam Gerlonem magnae doctrinae & pietatis Virum. Is ait: Recipit Deus nomen amoris, & perfecte, vt (iuxta Dionysium) celtasim faciat, & actiue, & passiuē. Deus siquidem infinitus, dum ex amore producit creaturam finitam, exit quodammodo suam infinitatem, diligendo rem finitam, quamvis actu infinito. Sic & vice versa rationalis creatura finito actu diligendo Deum obiectaliter infinitum, ponitur extra terminos omnium creaturae, cum nulla sit infinita. Ecce igitur superadmirabilem celtasim in vtroque ama-

re,

re, Dei, scilicet, & creaturae. Perinde nos amavit, ac si se non amaret, cum maxime sic etiam a se amabilis & amatus. Illinc & transformatio amantium, quisque a se exhaustus & inanis ab altero impletur: scilicet, perinde procuratur, prouidetur, ac si alter, alter esset: ac si amantis animus esset in redamantis corde, & redamantis mens in amantis corpore. Quisque propriorum oblitus, aliena cogitat, curat, agit, sollicitat, vt propria, & pro propriis altero existente in altero mente, sensu, prouidentia, solitudine: ista transformatio est amoris, quod amans se putet & gerat, vtralium, & alium, vt se. Nec istud dissimulauit Deus: ita nostram agie causam, ita nostrum bonum curauit, ac si salus sua ex nostra penderet. Quid amplius pro redemptione sua faceret, quam pro nostra suam maiestatem exinaniens?

Ceterum, bonitas fecunda sui, amicissima *Cap. 61.* effundendi se, & auarissima dandi, auct, placetque sibi, & factura sui quaelum profunditur, ac datur non ad diminutionem, sed amplitudinem: crescit communicata. Maiora, quae extenduntur, sunt. Melior arbor cum fructu quam sterilis. Fluentes latices limpidiores sunt, quam stagnati. Cum se bonum effundit, & factum a se amorem expectorat, in alios transmittendum; non illum nudum ex hanc, & sinu suo reicit, non pauperem, non solitarium; sed cum autoritate, & comitatu, & ornatu, & pompa. Omnia sua pignora cum illo mittit, ipsimum

AA 3

que

que comptum, locupletatūque. Feret amor secum quaecumque sunt amantis: beneficiis, officiiisque omnibus amatum donat. Quemadmodum aliō migrans mutaturus domicilium, illuc omnem suppellectilem præmittit, vbi habitaturus est: ita amantis animus alibi victurus omnia in amatum transfert. Moribundi dispensant bona, legata relinquunt, & vniuersorum institunt hæredem: amans quoque moritur sibi, & successori, amato, inquam, omnia sua concedit. Amor testamentum est amantis: res suas iure amoris tradit. Itaque bonitas per amorem funditur, amor per munera & officia. Hinc & bonitas auida se communicandi; nam & amandi. Quò quis maioris bonitatis est, pronioris amoris est: & quò promptioris amoris, libentioris est beneficentiæ: atque vt à beneficentia amor, ab amore bonitas conicitur. Quanta hæc tenet in Deo, tot affluens beneficiis, quot res sunt?

Cap. 62.

Omnia homini creata: ipsi celum condidit, & augustum illud Vniuersi prætorium, decens, exornatum, abundantans supra regiam amplitudinem. Desiderabis famulatum: certè & istud ad exaggerationem charitatis. Omnia supersunt ministeria, et si desunt ministri. Ritu amantium Deus omnia gaudet ipse ministrare: nec de œconomio aliquo providentiam tuam confidit: manu sua tibi seruire, & mulcere gestit: ipse tibi obsequia præstat famuli: ipse omnes officinas implet, vbi que operatur. Regia aula variis instrui-

tur

tur muniis: hic œconomus, hic pocillator, hic archimagirus, hic prefectus equorum, hic cultos vestium. Omnia subeunda munia pro nobis Deus suscipit: ipse œconomus nosse nostra providens; ipse promus condus è penu locupleti nos nutrit, fructus in arboribus coquit, in arvis segetes torret: ipse pincerna, eliquans è vitibus succum, è saxis dulcem humorem, colans maritimam fæsedinem: ipse vestiarius, in vermibus serica fila, in pecudibus vellera parat: primas ab illo vestes accepimus: ingratos progenitores nostros è domo sua expulsurus, non sine vestitu dimisit. Ipse Medicus salutaria conficit pharmaca è tot herbarum viribus, seminum, radicum, lapillorum. Quid, cum avarissimi sumus, produxit sua munera vltra vota nostra. Victæ sunt spes humanæ diuinis beneficiis. Solemus sperare plus, quàm possidemus: solemus optare plus, quàm speramus: tot vltro beneficia fecit, & pollicitus est Deus, vt nemo minus sperare possit, quàm optare: nemo plus optare, quàm vltro habet data & promissa.

Igitur, cum tot syngraphas diuini amoris, tot *Cap. 63.* instrumenta diuinæ bonitatis, quot res, quot spes, quot vota, fidem habeamus. Verba amoris, opera sunt: lingua benevolentis, manus: omnia vociferantur, & clamore suo iurant, quòd amet nos Deus. Quem non conuertit omnis hæc Vniuersi eloquentia? Quæ ars est Rhetoricæ: tot instructa figuris, quot videmus naturas? Quale pulchrum, quale bonum putabis tot modis

AA 4

exun

exundans: Infinitum est, nec paucis exprimi potest. Munera pro amante sufficiuntur, cuius quidam sunt vicarij, quedam sui ad argumentum traditionis pignora, quedam mentis arthæ. O quoties, Deus noster! o quoties se dedit! Numerata pratorum flores, gramina, herbas, sylvarum arbores, frutices, camporum greges, armenta, nemorum feras, ætheris volucres, Oceani arenulas, pisciculos, monstra, cæli orbes, luces, toties se dedit tibi, quoties dedit, & toties dedit, quoties aliquid fecit: innumeris iis te procurauit pharmacis, innumeris philtis. Diotima dixit magnum amorem: sunt beneficia, amatoria veneficia. Eadem Vates vocauit venatorem. Tot munerum laqueis nescio, qui non capiamur?

Cap. 64.

Ad hæc, vt vtrinq; se præberet amantem post actiones, passionibus, scilicet; exhibuit probatus charitatis experimentum; nec tantum beneficentia, sed mali patientia amorem expressit suum, premit nostrum. Credo, quod ista violentius. Patientia Lydius lapis est probando amori: nullibi aureus iste affectus, ita se exprimit, ita claret, vt turbatis rebus; nullibi ita pulcher, & festiuus, vt laboribus; nullibi ita viuax, vt morte, authentico charitatis instrumento. Non æte alieno obnoxij sumus, sed vita Dei. Neque minuit amplitudinem beneficij, non pro te solum passum & mortuum: satis si pro te cum alijs, vt debeas; quantum si pro te, sine alijs, imò plusquam alij adiciam, plusquam vniuersi; quare & plusquam, si pro te solo. In primis debes, quantum

quantum omnes: tu & omnes debemus totum; quod Christus sustinuit, & singuli totum; inde singuli plusquam omnes: nam singuli acceperunt, quod vniuersi. Ad calculus trahe proportionem, tantò tu debebis plus vniuersis, quantum vniuersi plus te sunt. Quotiescumque aliquis suscipit quantum omnes, etiam æqualis doni, inæqualis gratia, maior fauor erit.

Spècta igitur ludibria, opprobria, ignominias: ad honorem amoris sunt. Horruerat hæc Marcion, indigna Deo sibi visis, humilia, infamia, scilicet. At, nihil indignum Deo, si non indignum amore: dignus Deo amor est, & amore digna humilitas, obsequium, seruitus. Nescierat Ponticus ille amoris prærogatiuam, cuius tanta nobilitas, vt nulla humilitate infametur. Nactus est amor honoris priuilegium: nihil illi vertitur probro. Consentio Pausaniz Platonicæ in sua de amore oratione. Quantumuis amans sedula obseruantia seruiat, obsequatur in omnibus, que nec seruis vilissimus faceret, nec cogeretur agere: gratiam pro his omnibus meretur, que si sine amore ageret, ab amicis pariter vituperaretur, atque inimicis. Amor omnem infamiz notã delet, meretur laudẽ pro humilibus, lege quadam amatoria omni eximitur ignominia. Refert ille:

Ἐστὶ γὰρ ἡμῶν ἡμῶν, ὡς ἄνθρωποι εἰσὶν ἐπὶ τοῖς ἐρασταῖς ἡμῶν, δούλου ἐθέλοντα κόπῃν δουλείᾳ παιδικῆς, καὶ κολλασίας εἶναι, μὴ δὲ ἐπιειδέσθαι. ἔτω δὲ καὶ ἄλλομῖα μόνῃ δουλείᾳ ἐκείνῃ κόπῃται καὶ ἐπιειδέσθαι. Nam autẽ δὲ εἶναι ἢ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς. Νεώτεροι γὰρ δὲ ἡμῶν,

AA 5

ημῶν,

Est enim quædam
admodum apud
nos de amantibus
lex est vtilis
relata, qua dicitur
nullum voluntaria amantibus in amantibus
obsequia adulatorum & infames præcedit
sic etiam quædam
legem seruitorum
voluntaria refert, qua infamiam nullam
subiicit ac tantum est, que circa
virtutum veritate
sunt. Nam
noster legibus
inuentum,

si quis vult
aliquis volens
putans perire,
vel sapientia
quodam, vel in
alio quilibet
pari virtute
proferre, hinc
vultus voluntas
vires feruntur,
neque dedecore
feruntur fore,
neque aliter
non vocari de-
bere. Operetur
autem has leges,
in vltim condu-
tionem illam, scilicet
caute amatori-
bus, & hanc de
philosophia,
aliqua virtute
concupiscam, si
vlla ratio co-
tingere debet, ut
dicat amans
amatoribus ab-
sque.

Cap. 66.

Alia nos admonet beneficia, quibus notat
Dei bonitas, mutatio ista Neapolitana in Alfon-
sum inuidiæ alieno beneficio placata. Adice
igitur

igitur beneficiis propriis aliena; adice commu-
nia, & quæ aliis, & quæ omnibus collata: pre-
munt omnia nostrum amorem: æquæ sunt argu-
menta bonitatis: si distinguis gratitudinem ab
amore, & in aurea sua illum putitate confide-
tas, non minus amabis Deum, quia aliis benefe-
cit, quam quia tibi. Utrobique transpigitur bo-
nitas per beneficentiam; nisi fortasse te pesti-
mum putas: maioris bonitatis est beneficisse pe-
fori: scilicet, superest plus boni, ut se suppleat
donans, quod desit accipienti: splendor tamen
crescit ex alienis: pluribus tædis lumen excre-
scit: iubar Solis non tantum mitaris, quod
nonnullis te dumtaxat radiis foueat; sed, quod
in orbem dissipet, vniuersa calefaciat, & il-
luminet.

Tot itaque pro nobis Deus ad argumentum *Cap. 67.*
sui amoris, & bonitatis fecit, ut penè alicui vi-
sum fuit, ad iniuriam, aut otium bonitatis eius-
dem. Non erat opus Deum optimum esse, ut
amaretur, sufficienter, quæ fecit, absque eo, quod
ipse est. Maxima omnium & valentior charitatis
illecebra: est, quod est. Si verissimum fuisset
mendacium omnium maximum, delirium Mar-
cionis illicam, blasphemans Deum malum: adhuc
diligendus esset: sua de nobis benefacta mere-
reutur benevolentiam, & gratiam. Verum nec
ista necessaria erant exactioni nostri amoris, su-
perest illi bonitas nuda raptando nostra corda;
adhuc sine vilo bono opere fortis, valentissima
est. Ut amemus Deum, non indiget beneficiis,
fatis;

fatis est bonitas, nec indiget bonitate, satis sunt beneficia. Proh pudorem nostrum! singula satis, & nimium sunt, & vtraque simul non sufficiunt.

Cap. 68.

Est, cum omnes istas sagittas ardentes cum carbonibus desolatoriis, obduro, frigidoque corde nostro, saxeo, inquam, retundantur; alio stupendo machinamento, & efficacissimo philtro nos aggreditur, subiens per se pectus nostrum. Amor ipsi Deo,

amanti ebibit sanguinem.

Cum nec ipse per se, nec per dona sua extunderet nostrum amorem, decrevit rara subtilitate ipse per se, & per donum suum simul sollicitare, id est, faciendo se donum: copias omnes in vnum expugnandis nobis cogens, vires bonitatis, & vires beneficentiae conuocauit: ut, si non amemus, quia bonus est, nec quia bona fecit, id est, dona dedit, amemus, quia bonus est, & quia pariter donum est: id est, amemus iam ob duplicem bonitatem; quia bonus in se est, & quia bonum est, quatenus donum est. Videbat tot beneficiis non se amari, sed dona sua; atque ingeniosissimo stratagemate excogitauit, etiam illa via nos capere, & fecit se donum, ut amaremus, quia donum est: ne isto saltem auaro nomine reiceretur, sed diligeremus; si non quia bonus, saltem quia bonum; aut si adhuc, non quia bonum, saltem quia bonus, & bonum. Atque ut istud commendabilis esset, fecit se donum necessarius & carius, & frequentius, & intimus: nullum plus alimento,

alimento, & necessitate, & cupiditate, & assiduitate, & coniunctione: toties enim se dederat ceteromoniis amoris legitimis, id est, vicariis pro se donis, nunc sine ceteromonia, sine interpretatione datur, donum conferens; & existens: non fuerant satis beneficentiae suae pignora: dedit se obfidem: scilicet, compleuerat in nobis sagittas suas exhausta pharetra. Beneficia, tela amoris sunt has

per orbem

Sparxit effusus agilis sagittas.

& se post omnia dedit. Seruo Dei, & feruentissimo pauperum tutori, Antonio Martino, apparuit cupidineo habitu puer Iesvs, arcu & pharetra armatus, inque suum pectus iaculatus sagittas, negotians amorem plagis. Non satis hoc, resistimus telis. Quid restat? Consumptis missilibus subit ipse precordia nostra, cominus expugnaturus cor nostrum. Simili nos astutia re ipsa procurauit, atque Amareon finxit, (cum reuerentia veritatis usurpabo ad ipsius obsequium fabellam.) Plus pro nobis exequutus est negotiosus amor Dei, quam vlla otiantis phantasia valuit comminisci. Vincunt opera diuina humanas cogitationes. Iam Teij Lyrici suffragio, non licet nisi libere amare Deum: ita ille succumbens amori carit:

Θέλω, θέλω εὐχόμεν.

Ἐπιβ' ἔπος φιλέειν με.

Ἐγὼ δ' ἔγαν ῥήματα

Ἀβελὸν καὶ ἰπείδηλον.

*tibes, liber iam
amari. Cupida
me mouebat, et
amare esse vel-
lem. At ego in-
sperans montum
Parere neglige-
bam.*

Nec ergo sum-
 pti animum, Et
 unquam phre-
 tra, dicit prae-
 laesum. Ego
 non vixi cum
 Achille, Livi-
 ca amittens, et
 qui Scuta mi-
 nax, & hostia,
 Cum amore
 prelaeser. In-
 cibus iste viles,
 Postquam ad
 ipsi strage, Ton-
 itante mihi
 omni Quam
 desistens effret,
 Ita absumit sa-
 cii se In me,
 velis scipitum
 Remittens, Et
 in ter vixit
 Melium, vifol-
 vit oris. Sen-
 tiam ergo nil
 iuuat me: Nam
 cui prelaeser
 extra, Quam
 prelaeser in
 me?

Cap. 69.

Quantus igitur tam solers amor Dei, tam
 effusus? Quanta bonitas tanti amoris genitrix?
 Nobilitas gentilium in prolem excurrit. Diuine-
 mus non ex auum extis, ex pientissimis & ama-
 toriis Dei visceribus suam bonitatem, scilicet, ex
 beneficiis amorein, ex amore bonitatem. Quo
 pacto tantus nos haud domat amor, qui praeter
 robur etiam situ praefat? Quasi e cliuo eminent
 super beneficia, velut e loco edito pugna, va-
 lentior

Ο δ' ἄβυ τόξον ἄρας,
 Καὶ χρυσέην φασίτην,
 Μάχην μὲ προύκαλῶν.
 Κόλον λαβὼν ἴσ' ἄμην
 Θάρσ' ὅπως Ἀχιλλεύς,
 Καὶ δ' ἄρα ἢ βορέω,
 Εὐαγγαλίω ἔρωπ.
 Ἐβαλὼν, ἔγ' ἢ δ' ἔρδ' ἄγον.
 Ὡς δ' ἂν ἐκ ἴσ' ἔχ' ὄντας
 Ἡγῶλλον, ἂν δ' αὐτὸν
 Ἀρῶν εἰς βίλεμον.
 Μισθὸ δὲ καρδίας μου
 Ἐδῶν, ἢ μ' ἔλυσ.
 Μάχην δ' ἔχω βορέω.
 Τί γ' βαλομένο εἶσα,
 Μάχης εἰ μ' ἔχ' ὄντας.

Igitur, si Anacreon, qui incruentus inani iam
 pharetra cunctis restiterat amatoris sagittis,
 subeunti tandem pectus suum amore, non iam
 per missilia, non per cuspides, sed se ipso mis-
 sili & sagitta victus fuit; quid nos adhuc resisti-
 mus ipsi Deo pectus subeunti nostrum?

lentior est. Ardentior enim benefactoris chari-
 tas est, quam beneficio vtentis etiam gratissima:
 illius natalitia amoris à bonitate ducuntur; huius
 à necessitate: in illo gloria & decor, videlicet,
 maioris; in hoc reuerentia & pudor, velut in-
 feriois: iste amoris ignis libentius, vehemen-
 tiusque descendit, quam surgit. Excellentius
 principium dilectionis benefactorem extimulat,
 scilicet, voluntas, bonitasque. Amor enim, cum
 sit boni, concitatius decurrit à bono in bonum,
 quam à necessitate & indigentia scandit; dat, qui
 vult; accipit, qui eget. Quantus amor tanti
 benefactoris? qui dat, quantum habet, penè di-
 cerem, plus quam habet, cum omnia habeat,
 vsque ad se dedit. Et siquidem multoties se dedit,
 dat iam, quod iam non habet, dat se saepe donatū.
 Dat se, qui non iam est sui, quam multipliciter
 noster: sapissimè se nobis dedit. Miror, tam for-
 tissimo nos reluctari amor. Amor est efficacissi-
 mum pharmacū amoris. Amor est pretium amo-
 ris. Amor est Pharus amoris, niētat ad se anato-
 ria flamma, vocat, dirigit. Amor est ignitium
 amoris; extundit è lapide ignes. Cor siliceum
 screat scintillas percussum amore, si amari no-
 seat. Amor amorē exprimit; legitimus, inquam,
 genuinusque: nam leo marmoreus non rugit,
 ignis pietus non vrit. Amor Dei probatissimus,
 vegetus, viuax, acris, non mendax, nec fictus, quo-
 modo nostra non percellit pectora, & vnus sine
 priuilegio amoris est?

Amor sum echo est: vbi est, redditur, & pari
 tono

tono respondet. Nescio, quoniam naturæ arcano, & compassione cordium, ab amore elicitur, & adiuratur amor: siue, quia, quem videmus nos amare, censemus bonum; amatorem enim boni iudicamus, cum quisque se bonum putet, & illum, à quo ametur, reputat amatorem boni, propterea bonum & amore dignum, quemque sui opinio fallit; nec tantum adulatores patitur, sed honorat: siue, quia similem amat simili; similitudo, quæ vnum incitauit, eadem mox excitat alterum: siue, quia amans admittit formam amati, quem in se insculpsit suam reflexurus amati speciem, istud ad amorem vocat; pueri osculantur suam formam in speculo; Imperatores curant suas statuas, & Legatos sic amant, vt capitali multa in irreuerentes animaduertant: siue, quia se à se auferit amans, & amato tradit, & iam, vt quid proprium habet, & amat. Nullus tam malignus est, qui se non amet, & si amat, amabit sua.

Cap. 71.

Cum tamen tot vigeant amare amantem, nullamne reperis causam redamandi Deum? Cape primam. Si particula tibi pudoris est, nõ te malum putabis, aut voles: saltem, quoniam te amas, ama Deum te amantem: si te præsumis bonum, voles quidem præsumere, licet fallaris. Si amas propterea adulatorum opinioni tuæ plaudentes, cum putes amari; Deum ipsum ama, qui suo tibi amore fauit, & quia amat te bonum, prout te censet, aut falleris: siue, quia licet malus sis, amare vult, & in hoc desiderat te
bonum,

bonum, quod sine beneuolentiâ non est. Cape etiam vltimam: & si non amas Deum, quod finis sis; ama, quod tuus sit. Eequod pigrius in omni suppellectili, & gazis tuis pretiosius Deo habes? Ama, si uere illo, & suis, iam amoris nomine tuus. Tolle oculos, & mitte supra mundi verticem: aspice diuinæ naturæ ornamenta, pulchritudinem, affabilitatem, cum ineffabilis sis, sapientiam, potentiam, beneuolentiam infinitam, non sunt ista contemptui pignora. Omnium usufructuarius esto. Isto debes proprietatis titulo amorem Dei præferre tuo; namque magis Deus tuus est, quam tui es tu ipse; & quidquid præterea tuum putas; istud fortunæ erit, non tuum. Tu partim fortunæ, partim mortis, partim temporis, maximam quoque & meliorem partem tui obtinet cupiditas: ius ista in te habent. Corpus totum vindicabit sibi mors: præripiet suam quoque dies partem: animus, qui vnus tibi videtur restare, non tam tuus est, quam Deus; nolo modò dicere, quam Dei. Illud magis proprium putabis, in quo magis potes: minus tamen quodammodo de animo tuo potes, quam à Deo. Sapè multò minus ab affectibus tuis, & cupiditatibus obtinebis, quam ab illo. Quoties expectus es, vt impos tui, fraturusque tuam cupidinem, prius à Deo impetrares auxilium, quam à te temperantiam: Quoties prius te adiuuit Deus quam tu ipse, quam libido tua? Ergo, si hæc contumax, rebellis; Deus tamen

B B

præfio.

præstò, faciliusque tibi adscit; minùs videris in appetitum imperare, quàm à Deo impetrare posse; & magis quodammodo Deus tuus est, quàm animus tuus, difficillimà obtemperantià tibi contumax.

Cap. 72.

Adiice ad magnitudinem amoris, maximum desideriorum superpondium; non dico desideria amati; ista in ipso amore claudò, sed amoris. Desiderare amatum, cuiuslibet amoris est: desiderare amorem, maximi. Satis amat, cui satis non videtur, quantum amat: & parum amat, qui non optet plus amare: fimbriæ prolixi amoris vota sui sunt. Hoc interest inter cupiditatem, & amorem: illa citius seipsam fastidit, quàm cupitis satietur: amor semper sui famelicus fatiatur re amata, sed sine fastidio: & cùm nihil iam optat, se solùm optat: ista enim sui fames à satietate amati venit amori. Tantoperè explet amatus, tantoperè placet, ut inæqualem se noscens amor, & angustum, laxari velit, & velut rumpatur, ut satisfaciatur bonitati amati, aut ipsius, qui amat. In quibusdam aliena bonitas, in nobilioribus propria edit amorem. Nimis amat Deus amare: amat, quia desiderat amare, & amari: se vltro amori obstrinxit, & pretiosiores, carioresque nos habere voluit, oppignerato amore bonis suis, & malis, id est, cruciatibus, non tantùm benefaciens, sed mala patiens, suo nos cruore, labore, morte æstimavit, & emit; non quia tanti eramus, sed ut tanti fieremus. Pluris fit, quod labore constat: siue

siue timor repetendi laboris, pretium supremum taxet: siue, quoniam, quæ magno parantur, cariora fiunt. Aliarum mercium pretium vsus definit, & ipsarum valor. Contrà est in æstimatione animarum, quarum valor ab ipso taxatur pretio: stant pro sanguine, & vita Dei: licet non valeant infinitum, infiniti taxatione sunt emptæ; & hac parte infinitè æstimata. Quanto emitur aliquid, tantò æstimatur. Vt non plaris Deus æstimaret, quàm sumus, infinito nos emit pretio. Astutia ista amoris fuit, se ipsum exigentis, se prouocantis. Deceat nostra merita, adiecit inuenta sua: è se posuit, quod desuit nobis.

Prolixa nos tenuit oratione iste Rex affectum: decebat pro maiestate sua, & pro argumento nostro. Querimus pacem, tranquillitatem, gaudium, felicitatem animi: en isthuc est:

*O felix hominum genus,
Si vestros animos amor,
Quo calum regitur, regat!*

In amore, velut curia, quies sedet. Amor, pater est lætitiæ, & summæ, purissimæque voluptatis custos & arbiter: ipse gaudium gignit & tutatur; nempe, in vertice rerum locat, quò neutra fortunæ manus continget: nec confert aliquid, nec aufert. Elata in Deum voluntas, nec auram, nec Eurum patitur, velut super collem Olympi intemerata est flatibus, ignota turbinibus, perspicuo & aperto semper calò functa; omnium

ibi rerum tuta iniuriis, non solum fortunæ; sed, quod plus est, sui. Nonne à se erit securus, qui innocens est? Vtique, & ab illo omnes. Nonne à fortuna, cui omnes innocentes sint, quem hostis non lædat, quem dolor non summitat, quem voluptas non fugiat, & quod mireris, non fallat? Iste sunt amoris dotes ab Agathone subtiliter disceptatæ ad commendationem suam. Nequit non bonus esse, qui iustus, fortis, temperatus, prudens est, insuper diuinus.

LIBER

LIBER QVINTVS,
DE ARTE
VOLVNTATIS.

PROÆRESIS III.

De innocentia lætitiæ, quam sola virtus alit.

NUNC ad consequentia amorem, *Cap. I.*
& primùm ad læticiam pergo, legitimum amoris fructum, cuius conditionem sequitur pro eiusdem qualitate, aut tuta, aut periclitatura. In vniversum miscebo quidquid festiuium est cordi: nunc gustum, nunc voluptatem, nunc delectationem, nunc læticiam, nunc gaudium appellabo. Ista quoque extrema solum tempus distinguit. Lætitiæ est, quæ bonum recens celebrat; gaudium, quod morans: illa cum aduentoria excipit; istud in contubernio retinet. At sensuum oblectamenta geminum nomen non merentur, in transitu veniunt, vadunt, nullum manet. Hæc lætitiæ, & gaudij nomina quanto in fauore sunt, tanto in discrimine. Vota

BB 3 nosta